

22 СІЧНЯ - ДЕНЬ СОБОРНІСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ

Президент України Віктор Янукович привітав співвітчизників з Днем Соборності та Свободи України. «Соборність і свобода були і залишаються наріжними каменями нашої національної ідеї. Це важливі складові становлення сучасної України. Соборність і свобода — це цінності, які впроваджує в життя наш народ протягом усієї своєї історії», — сказав Глава держави під час виступу на урочистостях з нагоди Дня Соборності та Свободи України.

За словами Президента, 94 роки тому Акт Злуки проголосив об'єднання двох українських республік, народжених на уламках імперій. «Єднання українських земель, творення власної держави для українців стало реальністю. Єдність і сьогодні, без перебільшення, — це головна умова нашої сили та незалежності», — наголосив Віктор Янукович.

За словами Глави держави, народ України пройшов безліч випробувань, але відстояв цінності соборності і свободи, не втративши творчої життєвої енергії. «Це надійний фундамент, на якому будуються міць і велич українського суспільства. І ми гідно приймаємо виклики сучасної складної епохи. Тому що це — наша спільна відповідальність перед нащадками за збереження і зміцнення вільної та єдиної України», — сказав Віктор Янукович.

«Ми можемо мати різні точки зору. Нас можуть розділяти сотні кілометрів. Але ми усі — єдиний український народ», — наголосив Президент України.

На урочистостях також були присутні Президент України Леонід Кучма, Леонід Кучма та Віктор Ющенко.

Прес-служба
Президента України
Віктора Януковича

СИЛА — В ЄДНОСТІ І В ЛЮБОВІ

«ОДНИНІ ВОЄДИНО ЗЛИВАЮТЬСЯ СТОЛІТТЯМИ ОДІРВАНІ ОДНА ВІД ОДНОЇ ЧАСТИНИ ЄДИНОЇ УКРАЇНИ — ЗУНР (ГАЛИЧИНА, БУКОВИНА І УГОРСЬКА УКРАЇНА) ТА НАДДНІПРЯНСЬКА ВЕЛИКА УКРАЇНА... ОДНИНІ НАРОД УКРАЇНСЬКИЙ МАЄ ЗМОГУ ДРУЖНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ СВОЇХ СИНІВ БУДУВАТИ НЕРОЗДІЛЬНУ САМОСТІЙНУ ДЕРЖАВУ УКРАЇНСЬКУ НА БЛАГО І НА ШАСТЯ ВСЬОГО ЇЇ ТРУДОВОГО НАРОДУ...» — ЦЕ СЛОВА ІЗ УНІВЕРСАЛУ ДИРЕКТОРІЇ УНР, І ЇМ ВЖЕ ПОНАД 90 РОКІВ.

Та цього часу виявилось замало, аби як на побутовому рівні, так і з вуст політиків перестали звучати закиди про те, що західні українці, м'яко кажучи, відрізняються як менталітетом, так і політичними уподобаннями, а тому «східнякам» значно ближчі їхні сусіди за межами держави.

Львівсько-галицькою відрижкою якимось назвав з телеекрану відомий народний депутат «діалект», який насправді є українською мовою і спричиняє увесь той клопіт, від якого довелось декому захищатися законом про регіональні мови. Той же

нардеп відкрито називає «західняків» «нахлібниками», бо їхня економіка є дотаційною, і у «донецьких» уже уривається терпечь їх годувати. Ось тобі і «збулася одвічна мрія!».

Можливо, й не варто було б озвучувати сьогодні слова цих чи то хворих, чи то провокаторів, але тим важливіше зауважити, що для усіх здорових сил суспільства цей день насправді є святом. А утворення живих ланцюгів, що об'єднують два береги Дніпра, це не просто данина традиції (перший такий ланцюг у 1990 році складався із 3

млн. людей, і створено його було з ініціативи Михайла Гориня, який нещодавно покинув нас), це ще і магічне дійство, яке часто використовується в психотерапії та езотериці. Тож такий ланцюг не розірвати мрійникам про конфедерацію, яким охоче надають слово кримські ЗМІ.

На користь єдиної соборної України виступає і кримська молодь, що й продемонстрували учасники громадської організації «Український дім», які прийшли на мітинг, що відбувся біля пам'ятника Тарасу Шевченку, аби скласти із вирізаних з паперу контурів областей велику Україну (на фото) та ще й розповісти, чим же славний кожен її регіон. Та це вже після того, як прозвучали останній виступ та резолюція мітингу, на якому теж з'явилися нові люди.

(Продовження на 3-й стор.)

Мирослав ПОПОВИЧ: «МИ ПОГАННО ФОРМУЄМО ТЕ, ЩО НАС ОБ'ЄДНУЄ І ЩО РОЗ'ЄДНУЄ...»

22 січня — в день проголошення Акта возз'єднання УНР та ЗУНР, що відбулося 1919 року на Софійській площі в Києві, Україна відзначила День Соборності.

Про свято Соборності, проблеми незалежної України — розмова кореспондента УКРІНФОРМУ з учасником Ініціативної групи «Першого грудня», директором Інституту філософії НАН України академіком Мирославом Поповичем.

— Мирославе Володимировичу, чи має Україна, різні частини якої наші політики ділять і протиставляють, шанс стати справді соборною державою?

— Соборність досягатиметься мірою того, як зміцнюватиметься демократія в нашій країні, бо йдеться не про те, що є якісь заданні образи, хвороби, біди, які розділяють нашу країну, розривають її на шматки. Такого немає, і ніхто нікого не експлуатує.

Це — питання політики. Це питання, яке має розв'язуватися на політичному ґрунті, тобто на ґрунті таких структур, які дозволили б оці приховані і невиражені людські сподівання, болі і підозри зробити відкритим фактом політичного об-

говорення. А це буває тоді, коли є справедливість, є суд, є політичні партії, є громадські організації, є, нарешті, демократична держава. Хоча, я думаю, про демократичну державу нам ще рано говорити.

— День Соборності. Цей день однаково вагомий для наших громадян на Сході і на Заході? Чому він порізно сприймається?

— Я сказав би вам чесно, поклавши руку на серце, що коли ми виходили на живий ланцюг (символічна акція, організована НРУ 21 січня 1990 року, коли близько трьох мільйонів громадян взяли за руки, з'єднавши Львів і Київ у день 71-ої річниці Злуки УНР і ЗУНР. — Авт.), то йшлося, власне, не стільки про налагодження стосунків між

Сходом і Заходом, Північчю і Півднем, скільки про демонстрацію волі людей до демократії і незалежності. Це, по суті кажучи, і є соборність. Мислилося не просто так: обнімося, браття, і пригадаємо, що ми всі з одного гнізда вийшли, а соборність мислилась як спільна відданість справі, яка цього варта.

Сьогодні це святкування не має якогось чіткого адресата. І мені важко собі уявити, щоб я оце сидів з друзями і піднімав тост за єдність Сходу і Заходу. У мене друзів багато є і у Львові, і в Луцьку, і в Луганську, і в Одесі. Я не розрізняю людей за місцем їхнього проживання, а вони — мене. А за іншими критеріями. І от за цими критеріями — відданості демократії,

свободі, справедливості — слід будувати єдину соборну державу.

— Але ж все-таки, мабуть, внутрішнє відчуття соборності у нас є, його не може не бути в незалежній державі. Принаймні хочеться в це вірити.

— Тут легко сказати, що воно є, і це правда. Особливо це відчувається, коли ми опиняємося десь за рубежем і побачимо земляка. Але є більша проблема. Ми погано знаємо свою історію. Ми погано знаємо свою культуру. В нашій культурі зливалися різні потоки в єдину ріку.

(Закінчення на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВИТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «Будівничий України»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Рестраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олександр БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnicтво@gmail.com

КРИМ – ВЗІРЕЦЬ ДЕМОКРАТІЇ...

Кримський референдум 20 січня 1991 року є взірцем демократії та справжнього народного волевиявлення. На цьому наголосив Президент України Віктор Янукович у своєму привітанні кримчанам з нагоди Дня Автономної Республіки Крим, повідомляє прес-служба Глави держави. «Референдум 20 січня 1991 року, що відновив статус автономії, став знаковою подією в історії Криму, взірцем демократії та справжнього вияву волі народу», — зазначив В. Янукович.

РЕСПУБЛІКА ХОЧЕ ПИСАТИ ЗАКОНИ САМА

Верховна Рада АРК повинна розробити пропозиції щодо внесення змін до Конституції України, які стосуються наділення Верховної Ради автономії правом законодавчої ініціативи в парламенті країни. Про це заявив глава кримського парламенту Володимир Конштантинів у привітанні кримчан із 22-ю річницею створення Автономної Республіки Крим, пише Тиждень.ua.

«Виходячи з досвіду кримського регіоналізму, я також запропонував наше колективне бачення змін десятого розділу Конституції України, який стосується автономії, і одинадцятого розділу, який порушує питання місцевого самоврядування. Сьогодні потрібно захистити місцеве самоврядування від тиску бюрократії, олігархії, покласти край комерціалізації охорони здоров'я та освіти», — сказав він.

Він підкреслив, що сьогодні Крим разом з усією Україною активно йде шляхом масштабних системних реформ, спрямованих на ефективне використання природно-рекреаційного та геополітичного потенціалу півострова, залучення інвестицій і

Спікер Верховної Ради АРК зазначив, що, зважаючи на статус Автономної Республіки Крим, члени Конституційної Асамблеї запропонували кримському парламенту підготувати конкретні пропозиції щодо модернізації Конституції України в частині, що стосується повноважень Автономної Республіки Крим.

«Ми повинні виробити пропозиції щодо внесення змін до Конституції України, які стосуються, насамперед, наділення Верховної Ради автономії правом законодавчої ініціативи в парламенті країни; надання права власності на майно, що належить Криму; врегулювання правових засад делегування автономії окремих державних повноважень, що дасть змогу скоротити видатки й спростити бюрократичні процедури, усунути дублювання діяльності відомств і загалом підвищити ефективність державного управління», — заявив він.

КРИМ ЛІКВИДУЄ СВОЄ ПРЕДСТАВНИЦТВО В МОСКВІ

Рада міністрів Криму на засіданні 22 січня вирішила ліквідувати Представництво автономної республіки в Москві (Росія), вважаючи його роботу неефективною.

Як передає кореспондент УНІАН, створення цієї структури ініціювали ще в 1994-1995 роках — при першому і єдиному президентові Республіки Крим Ю. Мешкові.

У 2011 році Радмін, який тоді очолював Василь Джарті, передав представництво в управління Міністерства курортів і туризму автономії. Раніше офіс підпорядковувався Управлінню міжрегіонального співробітництва уряду автономії.

«Аналіз показав низьку ефективність роботи представництва, при цьому ми витрачаємо 1 мільйон 300 тисяч гривень на його утримання. Для скорочення бюджетних видатків пропонується його ліквідувати, разом з тим, планується створити більше десяти туристичних офісів, у тому числі, у Москві. Це буде зроблено без витрат бюджету автономії», — сказав міністр курортів Криму Олександр Лієв на засіданні Радміну.

«СОБОРНІСТЬ – НЕ ЛИШЕ ІСТОРІЯ, ЦЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ»

Велична і свята, моя ти Україно, Лише тобі карать нас і судить. Нам берегти тебе, Соборну і єдину, І нам твою історію творити!
22 січня цього року Україна відзначила чергову річницю з дня проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки.

Акт Злуки, закріплений в Універсалі Директорії УНР, унормовував омріяні попередні поколіннями ідеали української соборності. Він визначав: «Збулися віковічні мрії, якими жили і за які вмирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка. Однині народ український, визвольний могутнім поривом своїх власних

сил, має змогу об'єднання дружніми зусиллями всіх своїх синів будувати нероздільну, самостійну Державу на благо і щастя всього її трудового народу». У тяжкій і тривалій боротьбі за національне визволення, утвердження власної державності наш народ не раз переживав як гіркі, так і радісні події. Одна з таких сторінок нашого минулого — боротьба українського народу за соборність своїх земель.

22 січня 2013 року в бібліотеці-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка відбувся історичний екскурс «Соборність – не лише історія, це майбутнє України» за участі членів клубу «Скарбниця» та Всеукраїнського інформаційно-культурного центру. Захід розпочався зі вступного слова завідувача бібліотеки, котра

розповіла про історичні вітки свята. Потім бібліотекар Н. Ж. Садій познайомила студентів з політичними і громадськими діячами, які відіграли історичну роль в об'єднанні українських земель. Студенти читали вірші про Україну, про любов до неї. Після історичного екскурсу присутні подивилися фільм, присвячений цій історичній події.

Ми повинні думати про Україну сьогодні, і про те, якою вона буде в XXI столітті, якою залишимо її в спадок нащадкам. Олександр Довженко писав: «...Сучасне завжди знаходиться в дорозі з минулого в майбутнє». І дійсно: яким би шанованим і величним не було наше минуле, яким би прекрасним не уявлялося нам майбутнє, живемо ми сьогодні. І чи будуть поважати нас наші діти, пишатимуться нами наші нащадки, вирішиться сьогодні і залежить тільки від нас. Зміст нашої державної незалежності визначаємо ми. Своєю працею, інтелектуальними злетами, вірою в Україну.

Н. В. КАРЖАВІНА,
завідувач бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка м. Сімферополь

В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 89-МУ РОЦІ ЖИТТЯ ПОМЕР КОЛИШНІЙ ГОЛОВА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО БРАТСТВА ОУН-УПА МИХАЙЛО ЗЕЛЕНЧУК.

Уродженець села Зелена Надвірнянського району, він у 20 років став членом ОУН-УПА, входив у курінь «Бескид». За участь у національно-визвольній боротьбі в 1955 році був засуджений до розстрілу, який замінили на 25-літній вироку. Михайло Зеленчук відбув у таборах Мордовії понад 16 з половиною років. Колишній хорунжий УПА в 1990 році організував і очолив Всеукраїнське братство ОУН-УПА. Через п'ять років

це об'єднання було прийнято в Європейську конфедерацію ветеранів Другої світової війни. Михайло Зеленчук боровся за визнання державою боротьби ОУН-УПА і учасників національно-визвольних змагань. В одному з інтерв'ю він сказав: «Це не та Україна, за яку гинули наші хлопці по бункерах, палили себе, гранатами розривали, Україна не визнає нас». Михайло Зеленчук є авто-

ром книги «В'язень на літері «ЗЕТ» (спогоди учасника бойового підпілля УПА), а також етнографічних записів про звичаї та побут гуцулів, повідомляє DT.UA

У 2012 РОЦІ МАВ МІСЦЕ САБОТАЖ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ РЕФОРМ

Президент України Віктор Янукович критично оцінив реалізацію Національного плану реформ у 2012 році — Глава держави вважає, що Уряд втратив контроль за цією роботою. «Я не можу зрозуміти, як можна виконувати план реформ модернізації, які спрямовані на покращення галузі, економіки, життя людей, на 25-35%?» — сказав Президент під час засідання Комітету з економічних реформ, звертаючись до Прем'єр-міністра Миколи Азарова.

«Це — саботаж. Це просто люди втратили взагалі відповідальність. От у цьому проблема», — підкреслив Глава держави. Вочевидь, зазначив Віктор Янукович, Уряд втратив контроль за роботою міністерств, відомств, обласних і районних адміністрацій, відповідальних за належну реалізацію плану реформ. «Це головний висновок, який зроблено», — сказав він. «Не вистачало, по великому рахунку, волі врешті-решт відмовитися від минулого життя, яке пов'язане з корупцією, з тією застарілою бюрократичною системою, яку постійно критикують люди, малий і середній бізнес», — додав Глава держави.

«ЧОРНОМОРНАФТОГАЗ» ПЛАНУЄ ПОВНІСТЮ ЗАБЕЗПЕЧИТИ КРИМ ГАЗОМ У 2014 РОЦІ

Державне акціонерне товариство «Чорноморнафтогаз» планує вийти на повне забезпечення споживачів Криму газом власного видобутку 2014 року. Про це кореспонденту УКРІН-ФОРМУ повідомили в прес-службі «Чорноморнафтогазу».

«Домогтися 100-відсоткового рівня у «Чорноморнафтогазі» планують наступного року — 2014-го, коли видобуток природного газу на шельфі Чорного та Азовського морів збільшиться до 2,42 млрд. кубометрів. При цьому споживання в Криму, як очікується, не перевищить 2 млрд. кубометрів», — зазначили у прес-службі.

У 2012 році видобуток природного газу на шельфі Чорного та Азовського морів забезпечив потреби споживачів Криму у блакитному паливі на 65%, що на 12% перевищує показники 2011 року.

Усього з газотранспортної системи на півострові торік було відібрано 1,8 млрд. кубометрів. При цьому видобуток природного газу на шельфі Чорного й Азовського морів становив 1,17 млрд. кубометрів.

СКІЛЬКИ УКРАЇНЦІВ ПРОГОЛОСУВАЛИ Б ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЗАРАЗ?

В усіх регіонах України прихильників незалежності більше, ніж супротивників. 61% українців підтримують незалежність країни, заявив засновник Соціологічної групи «Рейтинг» Ігор Тищенко, передає Кореспондент.net. «В жодному з регіонів України «проти» не переважає над «за». На Заході прихильників незалежності близько 90%, Донбас і Південь — близько 45-50%, але все одно тих, хто «за», більше, ніж тих, хто «проти», — заявив І. Тищенко в ефірі «5 каналу».

ТИМ ЧАСОМ... Імена українських військовиків та політичних діячів Степана Бандери та Романа Шухевича Міністерство освіти та науки, молоді і спорту України виділило з переліку осіб, про які треба знати, аби скласти щорічне незалежне оцінювання з історії України. Їх замінили на Миколу Шорса і Юрія П'ятакова. Про це повідомили журналісти телеканалу ZIK.

Окрім цього, новинкою ЗНО-2013 стануть тести зі світової літератури. Як і раніше, складати можна лише чотири предмети. А подавати документи — щонайбільше у п'ять вишів. Також закликають випускників реєструватися уважно, бо найчастіше абітурієнти помиляються з переліком предметів, які необхідні для вступу.

«Змінювати перелік предметів можна лише до 5 березня. Якщо зареєстрована людина вирішила, що їй потрібен ще один предмет, то має надіслати новий пакет документів», — зазначила директор Львівського центру оцінювання якості освіти Лариса Середяк.

СИЛА — В ЄДНОСТІ І В ЛЮБОВІ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

То прийшли з кошиком квітів молоді представники партії «УДАР» на чолі з народним депутатом України, ялтинцем Олександром Мочковим (на фото угорі), який заявив, що хотів би, аби живий ланцюг єднання виник не лише поміж Львовом та Києвом, але й досягнув Криму. «Ми пам'ятаємо і несемо у серці це світле свято», — завершив свою думку юнак.

Загалом же промовляли ті, без кого важко уявити собі якийсь український урочистий захід. Це голова Української громади Криму Владислав Хмеловський, який зачитав і резолюцію мітингу, керівник Кримської республіканської організації КУН Василь Овчарук, що виступив також зі зверненням до Президента та кримського й українського урядів, лідер кримської Української народної партії Олег Фомушкін та інші.

Голова Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, академік Петро Вольвач назвав День Соборності найголовнішим після Дня Незалежності українським святом, а ідею соборності він готовий вважати саме тією національною ідеєю, яку так і не можуть віднайти наші керівники. Говорив Петро Васильович також і про євровибір, який багатьма українцями розцінюється як можливість вийти із зони впливу традиційних партнерів. Промовець згадав і про майбутні президентські вибори, на яких хотів би бачити переможцем представника від об'єднаної опозиції. А серед найбільших досягнень незалежності в Криму назвав діючі тут осередки УПЦ Київського патріархату та україномовну газету «Кримська світлиця». А ось станом українського шкільництва академік незадоволений, оскільки українських шкіл на півострові лише 7 і їхня кількість вже давно не зростає.

Та, як з'ясувалося, навіть навпаки — кримська освітянська влада під маркою реорганізації нищить і вже давно вистраждане українцями. Своєрідним виявилось для українських школярів свято Соборності у Джанкої

— саме цього дня їхнім батькам повідомили про ліквідацію українського класу в школі № 2. Про це розповів один із кримських лідерів ВГО «Свобода» Сергій Савченко, зауваживши, що подібні наступи на українство не минають безслідно: тож кількість виборців, які підтримали «Свободу» останнім часом, виростає вдвітьє.

Про те, що в країні плондрється демократія, потерпають освіта і культура, ледь живуть пенсіонери і безальтернативний вихід — зібратися під єдиним прапором і вирушити на боротьбу за свої права єдиним фронтом, говорив заступник голови КРО «Фронт Змін» Анатолій Ковальський. Відомо, що кийські «фронтвики» підтримали ініціативу Юлії Тимошенко утворити єдину партію, аби не розпоршувати сили під час майбутніх пре-

Я. Дубосарський та А. Іванець

літературно довершеніші, ніж пушкінська проза. Але йдеться про те, що він, по-перше, мав українське коріння — це не просто біографічні дані, а це певне виховання, яке існувало з діда-прадіда, це українська системна освіта того часу. Ми можемо розібрати його образи з цієї точки зору і засвідчити, що він є продуктом української культури. А по-друге, насамперед завдяки Гоголю світ дізнався про існування України. Тарас Бульба був тією фігурою, яка відкрила цілу серію образів. І перші фільми про Тараса

Мирослав ПОПОВИЧ

«МИ ПОГАНО ФОРМУЛЮЄМО ТЕ, ЩО НАС ОБ'ЄДНУЄ І ЩО РОЗ'ЄДНУЄ...»

Бульбу були поставлені у Франції і відкрили — і сьогодні продовжують відкривати — французам не просто літературний образ, а цілу країну.

— Щодо українців як нації. Наскільки вона однорідна? Чи ми — справді різні, чи це розділення за регіонами є умовним, штучним?

— Україна в культурно-політичному сенсі дуже розмаїта. Вона, мабуть, цим найбільше вирізняється серед держав Європи. Хоча, з іншого боку, є класичний зразок — Німеччина, що ділиться на землі, які дуже відрізняються між собою. Я не кажу вже про Італію, а також про Іспанію, за якою ми всі зараз спостерігаємо, і де Каталонія, виявляється, — зовсім не Іспанія чи не зовсім Іспанія.

Коротше кажучи, нічого дивного немає в тому, що культурна і політична нація мають різний вигляд і вираз обличчя. В цьому відношенні, мабуть, є і більш гомогенні нації й менш гомогенні.

Хоч проблеми, власне кажучи, у

нас однакові — що на Донбасі, що у Львові. Вони інакше розглядаються, але, по суті, ті ж самі. Я вже не кажу про проблеми із зарплатою, які скрізь однакові.

Але щодо політичного самопочуття, то є відчуття закинутості — є такий екзистенціалістський термін у філософії — через те, що ті проблеми, ті болі, які ми відчуваємо, не артикуловані. Вони не мають ясності політичного виразу і через це здаються зовсім іншими що у Львові, що у Донецьку — раз ми вже так звикли брати ці міста за кричущі приклади неоднаковості.

Питання полягає в тому, що ми погано формуємо те, що нас

об'єднує і що нас роз'єднує, коли ми збираємося і починаємо говорити на політичні теми. І я пригадую в зв'язку з цим розмови навколо так званого універсалу, який був підписаний і залишився без наслідків. (Універсал національної єдності було підписано 3 серпня 2006 року. — Авт.). Маємо відсутність спільної теми, відсутність чітко сформульованої бази, ясності. Скажімо, у питанні партнерства: на що партнери ніколи не підуть — ні за які гроші! — чи на що вони не повинні піти ні за які гроші.

Це повинно бути висловлене і записане, щоб формалізувалося альтернатива нашій сучасній поведінці.

— Хто має це зробити — це має прозвучати з місць чи, скажімо, Ініціативна група «Першого грудня» може це сформулювати?

— Це має прозвучати з місць. Ініціатива «Першого грудня» не мала на меті формулювати такі позиції, які вголос, відкрито ніхто не заперечуватиме. Це не справа

якоїсь окремої громадської організації. Але це потрібно, бо коли збираються представники різних політичних партій, наприклад, у Верховній Раді, вони повинні знати, на який вчинок вони ніколи не підуть.

До слова, я не від усіх політичних сил чув заяви про те, що їхня партія ніколи не виступатиме проти незалежності України. Пам'ятаю, після якихось виборів один з лідерів комуністів у розмові з мною сказав, що нам варто було чітко висловити своє ставлення до незалежності. І це ж не проблема. Але є такі політичні сили, які граються і ховають свою чітку і ясну позицію з цього приводу.

Або інше. Раз і однозначно мають заявити свою позицію всі партії, які називають себе патріотичними, що вони ніколи не підтримуватимуть ксенофобських — антиатарських, антиєврейських, антипольських та інших — позицій.

І це, власне кажучи, є шляхом до розв'язання якихось колізій. Тому що часто люди віддають свої голоси таким партіям, які вголос не говорять про те, що вони хочуть, а відбуваються якимись натяками, спекулюючи на таких недобрих почуттях.

Я не знаю, наскільки ці мої підозри чи побажання обґрунтовані. Можливо, я помиляюся. Можливо, це не відіграє такої важливої ролі. Але я хотів просто висловити свою стурбованість з приводу того, що у нас роздратування і ненависть, яка доходить аж до бійок, охоплює верхівку політичного айсберга, а внизу — якісь неартикульовані, якісь незрозумілі, смутні звинувачення і сподівання.

частували харків'ян, які прибували до міста Лева, смачними безкоштовними пампушками, що усю ніч пекли господині-львів'янки.

А у Сімферополі свято Соборності не обмежилось площею біля пам'ятника Великому Тарасові. Майже у той же час чимало українців зібралось у Музеї історії міста Сімферополя помилуватися на українські марки різних історичних періодів, починаючи від часів Української Народної Республіки і до сучасності. Це стало можливим з ініціативи історика та журналіста Андрія Іванія, який продемонстрував у музеї частину своєї колекції, усього 70 експонатів.

А коли одержав слово, сказав таке:

— Марки — це штрих-код часу. Вони допомагають відтнути на дотик та побачити епоху, роблять віддалені часи ближчими і зрозумілими... Сподіваюся, що марки періоду Директорії допоможуть бажаним ближче ознайомитися із періодом, коли було оголошено Акт Злуки.

Оцінивши цей шляхетний крок та експонати Андрія Валерійовича, його прямо на презентації було прийнято до Спілки філателістів її головою 85-річним Яковом Дубосарським. А колишній банкір Валерій Борисович Пробий-Голова поповнив колекцію двома старовинними банкнотами.

Не обійшлося на заході і без української коби, яка співала і плакала в руках у сімферопольського кобзаря Володимира Сухенка.

Тож думається, що перед такою ініціативною дією любов'ю, яка збирає людей у живий ланцюг та розкриває перед ними цікаві епізоди української минувшини у музеях, аж нічого не варті зусилля тих, хто намагається «розділяти і володарювати». Ми ж бо з дитинства знаємо, що добро таки непереможне.

Тамара СОЛОВЕЙ

— І певні територіальні комплекси...

— Так, скажімо, чому є певна недовіра до киян, до Центральної України на Донбасі? Тому що — я кажу в даному випадку не про інтелігенцію, не про політичних лідерів, а про пересічного виборця, з яким мені доводилося зустрічатися, — є такий пересуд, така думка, що на Донбасі працюють, «вкальвають», а тут — нічого не роблять, тільки десь торгують, кудись їздять...

— Мирославе Володимировичу, зараз багато говориться про федералізацію України. Наскільки це реально? Чи це не є загрозою єдності держави?

— Це можливо, адже для того, щоб бути федеративною державою, не обов'язково базувати її на національних округах. Скажімо, США, та ж Німеччина є федеративними державами. В принципі, вибір моделі — чи федеративна, чи унітарна — не рівнозначний вибору національної орієнтації. Можна мати федеративний устрій і при цьому мати монолітну в національному відношенні країну.

Але справа полягає в тому, що у нас такий шлях може призвести до розвалу держави. Тому що сьогодні є багато проблем, які негайно заостріються, тільки-но ми підємо шляхом федералізації. Найкраще це видно на прикладі закону про мови, який був ухвалений торік, і на наслідках подібного роду законів.

— Так що нам треба остерігатися федералізації?

— Треба остерігатися. Тому що це просто зирне нам процес консолідації, який був описаний вище як соборність, призведе до порушення Конституції, а значить, до можливих конфліктів, про які краще проти ночі не згадувати.

Розмову вела

Валентина ПАЩЕНКО

ЗА ЗАКОНОМ ДРУЖБИ

— Спасибі за врятовану маму!
Віра Вороніна, якій адресувалася ця подяка середнього віку чоловіка, старшого сина Раїси Шафранської — Григорія, обняла їх двох і, як завжди, коли вона приїжджає до неї з Сімферополя в Євпаторію, промовила:
— Ти ж моя донечка.
Її власна донька Люба, з якою вона живе нині в свої 93 роки, добре знає про вкладений мамою в ці слова зміст. Так вони обидві, рідна і названа, сиділи поруч з Вірою Іванівною на дивані і 31 травня 2012 року, коли за дорученням Прези-

дента України Віктора Януковича його Постійний представник у Криму Віктор Плякід прийшов до них у квартиру разом з міським головою Євпаторії Андрієм Даниленком і заступником Едуардом Кугелем вручити орден «За мужність» III ступеня. Цієї високої державної нагороди жінка удостоєна за врятування євреїв у роки німецької окупації.
— Рятувальниця це моя, — сказала високим голосом Раїса Матвіївна. — Якби не вона, невідомо, чи жила б я сьогодні.
— Розкажіть, як це було...

Р. М. Шафранська в редакції «КС»

— Ти ж копія мами, — кажуть.

А мама була колись першою сільською красунею з голубими очима і товстою косиною. З подачі Р. Шафранської колишні її рятувальниці від нацистського переслідування — Віра Іванівна Вороніна, Любов Федорівна Черлецька і Дарія Тихонівна Стрілецька були удостоєні в 2000 році почесного звання Праведника України, а в наступному 2001-му — Праведника народів світу. Їхні прізвища викарбувані на стіні пошани на Алеї праведників Ад-Вашем в Єрусалимі, а також на плиті, встановленій Раїсою Матвіївною за власні кошти в 2011 році в

ДОЖИТИ ДО СВІТАНКУ

Перед війною сім'я Шафранських — Ціля Гершівна з чотирма дітьми, трьома дочками і молодшим сином Іллею, жила в селі Добрушине Сакського району. Старший, 20-річний Семен, у той час перебував у родичів в узбецькому місті Карші, звідки його призвали в армію. У місцевому колгоспі працювали люди різних національностей — росіяни, українці, кримські татари, євреї.

З початком фашистської окупації значної території країни до села доносилися чутки про жахи нового режиму і масові розстріли євреїв. Однак Шафранським з наблизненням лінії фронту до Криму не було куди їхати і вони залишилися вдома. В грудні 1941 року гітлерівці захопили село. Розпочався пошук євреїв. Усім їм було наказано з'явитися в приміщення школи для реєстрації і позначення національності жовтими зірками. До Шафранських у дім також прийшов німець з двома поліцаями, ткнув пальцем у груди господаріні: «Ду іст юде? Ка-пут!». Жінка від цих слів втратила свідомість. Опритомнівши, вона вирішує не йти на реєстрацію. Її підтримали і сусіди, почавши називати російським ім'ям «Сіма».

Зареєстрованих євреїв незабаром зібрали посеред села напроти школи і розстріляли — всього понад двісті осіб. Жінка з дітьми — Рівною 18 років, Іллею 15 років, Анею 11 років та півторарічною Раєю в цей час ховалися на горішці недалеко від місця розстрілу і бачили, як жертви падали в яму з червоною глиною. Щоб найменша донечка не плакала, їй закрили рот шматком. Там вони просиділи до вечора і більше в свій дім не повернулися. Ризикуючи власним життям, їм дала притулок подруга Ц. Шафранської — Віра Вороніна, чоловік якої був на фронті, а вона з двома маленькими дітьми проживала зі своїми батьками. Вночі жінка і діти перебували в їхньому будинку, а вдень ховалися в підвалі чи скрингах соломи в степу за селом. Іноді, в разі небезпеки, залишалися там і на ніч, харчуючись мороже-

но картоплею, лущинням чи травами.

Було холодно, і підвал, в якому жила сім'я Шафранських, батько Віри — Іван Опанасович Пошивай, колишній голова колгоспу, утеплити соломою, зробив для них окремі вхід. Віра готувала їжу, прала одяг. Раїса Шафранська згадує, як її, маленьку, купали у відрі і обігрівали на печі. А Вірина мама Євдокія Євдокимівна навіть пошла для неї платтячко з ситцю в червоний горошок.

Під час гітлерівських обклад для безпеки своїх рятувальників Шафранські часто змінювали схованки. Їх замаскувала в соломі на цей момент у своєму сараї друга подруга Цілі — Дарія Стрілецька. Іноді вони вирушали вночі в село Опань, за два кілометри від Добрушино, і пересиджували безпечно в будинку третьої подруги — Любові Черлецької або в її сараї, де раніше зберігали зерно. Ці російські сім'ї також були багатодітними і у випадку виявлення втікачів-євреїв могли серйозно постраждати. Кілька разів на подвір'я, де вони ховалися, заходили німецькі солдати з поліцаями. Погрожуючи розправою, вони шукали євреїв, однак їх ніхто не видав, і окупанти поверталися ні з чим.

Так минула зима. З поспелінням загроза виявлення єврейських дітей, які, порушуючи конспірацію, гралася з однолітками на вулиці, збільшилася. І Ц. Шафранська вирушає з ними з села. Пішки по бездоріжжю вони добиралися до Керчі, а звідти в середині квітня 1942 року були евакуйовані на схід країни.

ОБПАЛЕНА ДОРОГА ДОДОМУ

В евакуації Шафранські жили в Казахстані, у місті Павлодар. Ціля Гершівна, її старша дочка Ріва і син Ілля працювали на військовому заводі «Червоний жовтень», а середня дочка Аня няньчила молодшу сестричку. Всі

були зайняті, працювали вдень і вночі, а харчувалися дуже бідно. Від недоїдання Ціля Гершівна навіть не притомніла в цеху.
У 1944 році, як тільки Крим визволили від фашистів, вона з дочками вирушила в зворотню дорогу назад додому. Лише сина не відпустили з ними, бо ще йшла війна і фронту потрібні були робочі руки в тилу для випуску зброї та боеприпасів. Більше вони його не побачили. Через багато років на запит про Іллю матері було надіслано архівне свідчення

брата Петра з 11-річним сином. У той період, коли чоловік перебував на фронті, фашисти повісили їх двох на люстри в їхньому будинку на вулиці Крилова в Сімферополі. Цілий тиждень після цього вікна в ньому були відчинені навстіж, щоб усі перехожі бачили прикріплену на грудях трупа жінки табличку з написом «комуністка».

Раїса Шафранська показує мені фотографії цих людей із свого родинного альбому, копії документів, листів, віршиків з газет.

— Я їх систематизувала в окремі папки після того, як створене в Криму єврейське товариство розпочало збір матеріалів про Голокост, — говорить. — Ми удвох з Анею відновили в пам'яті, як жили всі ці роки.

Особливо голодний був для них 1947 рік. Раї минуло 7 років, Ані йшов 15-й рік. Чоловік у Добрушино було тоді зовсім мало: то хворий, то каліка. І Аня почала працювати на тракторі з плугом. Через деякий час її направили з колгоспу на навчання в Сочі у будівельному училищі на маляра-штукатур. Повернувшись, вона працювала за спеціальністю і жила в Євпаторії.

Раї закінчила в Добрушині школу-семирічку, потім у сестри в Євпаторії — десятирічку. Працювала робітницею в Сімферополі на меблево-комбінаті, а після закінчення бухгалтерських курсів і Київського автотранспортного технікуму — бухгалтером у різних автотранспортних організаціях. Має п'ятдесят років безперервного трудового стажу. Виростила з чоловіком Валентином Григоровичем Шаровим сина Григорія і Костянтина. У них — свої сім'ї, а внук і внучка — студенти сімферопольських ВНЗ.

ЖОВТІ ТЮЛЬПАНИ ЯК ПАМ'ЯТЬ СЕРЦЯ

Сьогодні Раїса Шафранська (в шлюбі Шарова) залишилася одна з їхньої великої родини. Мама Ціля Гершівна жила разом з старшою дочкою Рівною в селі до 1978 року. Потім її забрала до себе Раїса Матвіївна, в якій на руках вона й померла в 1989 році. Пішли з життя старші сестри. І жінка від імені родини все частіше останніми роками приїжджає в Добрушине у справах, які берегла вона в своїй пам'яті багато років. У селі її впізнають на вулиці навіть незнайомі їй люди. Вона дивується: «Як?».

Добрушино поряд з пам'ятником загиблим у війні за Батьківщину односельчанам. Минулого року тут було встановлено ще один пам'ятник з цими подіями пам'ятний знак з написом: «У період фашистської окупації 1941-1944 років були розстріляні євреї — мирні жителі села Добрушине. Багато з них були першими поселенцями і засновниками села».

На місці розстрілу нині збудовано магазин, а останки загиблих людей перезахоронені в окремій могилі на сільському кладовищі. Окупація стала серйозним випробуванням на людяність для всіх, хто залишився в селі. Посмертно звання Праведника України були удостоєні також Іван Опанасович Пошивай та Євдокія Євдокимівна Пошивай, Йосип Франкович Стрілецький. Про те, як відбувалося вручення цих документів за участі врятованої ними Раїси Шафранської, розповідається на одному з фотостендів у Кримському республіканському єврейському товаристві «Яд Езра» («Рука допомоги»). За проведену архівно-пошукову роботу її і саму в 2001 році було відзначено почесною грамотою Єврейської ради України.

У пам'яті жінки зберігається багато подробиць про пережите воєнне лихоліття в Криму, які вона описує в своїх статтях у кримській єврейській газеті «Хаверим», що в перекладі з іврити означає «товариші», ділиться спогадами з школярами, написала, торік була гостем у клубі бойової слави «Пошук» Сімферопольської ЗОШ № 12, листується з дочкою Дарії Стрілецької — Ніною, з якою навчалася в одному класі. Всі матеріали і фотознімки, пов'язані з Добрушином і людьми, які живуть у ньому, вона зберігає в окремому фотоальбомі. Перегортає його сторінки перед кожною річчю через роки у своїй школі, з колишніми односельчанами чи готуючись до виступу на мітингу в День Перемоги — 9 травня. І хоч на сільському кладовищі її похованих родичів немає, в кожний свій приїзд заходить сюди, щоб покласти жовті тюльпани на могили маминих подруг, розстріляних на 10-му кілометрі Феодосійського шосе. В її власній біографії та інших членів родини переплелися різні історичні катаклізми, зміни державних кордонів і суспільних устроїв, однак дороги, на яких їм зустрічалися раніше і йдуть сьогодні поряд по життю добрі, чуйні люди, додають віри у свою щасливу зірку на землі.

Валентина НАСТІНА

«СВІТЛИЦЮ» ВІТАЮТЬ:

З тих привітань, які «Кримська світлиця» отримала на своє 20-річчя, можна було б, напевне, зверстати окремий номер! Сердечно дякуємо усім за добрі, щирі, теплі слова, які сприймаємо як великий аванс і нагадування про те, якою повинна бути українська державницька газета в Криму.

* * *

Від широкого серця мови й літератури Севастопольського інституту післядипломної освіти разом з учителями-словесниками вітають героїчну й шляхетну «Кримську світлицю» з ювілеєм!

Шановні журналісти, хочеться вам подякувати за те, що такий тривалий період не боїтесь мужньо доводити, що на кримському російськомовному півострові має право на існування Українське Слово, Українська Думка. І слово ваше завжди (особливо в теперішній катастрофічній соціальній, політичній, економічній ситуації) влучне, гостре, дотепне, а думки правдиві, високоморальні, спрямовані на побудову справді незалежної, демократичної та справедливої держави.

Дякуємо газеті за можливість читати твори наших кримських митців, зокрема, проникати в прекрасний, неповторний поетичний світ Данила Кононенка, Валентина Негоди, Віктора Гумєніна, Світлани Кочерги та інших.

Низький уклін вам і за підтримку виховання підрастаючого молодого покоління, за проведення різних мовно-літературних, історичних, пісенних конкурсів, а також висвітлення важливих масових заходів для учнівської та студентської молоді, що відбуваються в Севастополі.

Бажаємо вам і надалі залишатися вірними своїм принципам, зберігати власну колективну ідентичність, бути потужним громадським рухом і ковтоком свіжого українського повітря! Нехай поширюється коло ваших вдячних читачів-шанувальників і передплатників.

* * *

Широ вітаємо всіх співробітників редакції газети «Кримська світлиця» з ювілеєм! Ми раді привітати вас не тільки з цією датою, але й з тими успіхами, яких досягла газета. За ці роки вона набула бездоганну репутацію народного руху, задушевного друга та патріота молоді незалежної України. Особливо приємно те, що багато наших небайдужих громадян не просто читачі газети, але й її співавтори — від матитих письменників до простих громадян. У кожному випуску газети представлені різні точки зору авторитетних і компетентних людей. Саме така взаємодія, віддзеркалена на сторінках «Кримської світлиці», знаходить суспільний резонанс і врешті-решт працює!

Висловлюємо також глибоку вдячність за те взаємне порозуміння та співпрацю, які налагодились між гуртом кримських волинян та редакцією!

Широ бажаємо газеті «Кримська світлиця» сонячної сили, духовного піднесення, здійснення планів на майбутнє, зростання кількості передплатників, нових народних рубрик.

Кримський республіканський осередок Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство»

Ціля Гершівна Шафранська і Дарія Тихонівна Стрілецька. 1955 р.

Щоб уникнути будь-яких спекуляцій і спотворених інтерпретацій, хочу наперед зазначити, що я не є антисемітом, неонацистом чи ксенофобом. Я є українцем, християнином і націоналістом-патріотом, яким мене виховала моя родина. Не належу до жодної політичної партії. Серед моїх знайомих є багато українських та італійських євреїв, як і вірмен, росіян, поляків та інших.

До написання цієї статті мене спонукали недавні заголовки в українських ЗМІ: «Тягнибок із Мірошніченком потрапили в світову десятку антисемітів», «Тягнибока з Мірошніченком внесли до п'ятірки найзатятіших антисемітів у світі». Спочатку заголовки викликали посмішку, подумалося, що це якась «качка» або чергова пропагандистська акція колесніченків-маркових та іже з ними. Але коли прочитав новину, стало не до сміху. Центр Симона Візенталю, один із найвпливовіших у світі інститутів єврейського лобі, цілком серйозно визнає цих двох українських політиків найбільшими ворогами світового єврейства. Новина стає ще більш абсурдною, якщо прочитати мотивацію такого рішення. Тягнибок заслужив на «почесне» п'яте місце за вирване з контексту слово «жидівка», вжите одноразово у промові восьмирічної давнини, а Мірошніченко взагалі за вживання слова «жидівка» (в контексті національності) у приватному записі на Фейсбук!!! Що це? Чиясь розумова неповноцінність (бо здорова людина до такого б не додумалась) чи цілеспрямована інформаційна війна проти українців? Оскільки не віриться, що в таких поважних інституціях працюють дурні, то, схоже, маємо справу з другим. До речі, ця пропагандистська війна вже вийшла за рамки здорового глузду. Адже якщо і далі буде тривати це полювання на вільного, то в наступному рейтингу якоїсь єврейської організації ми цілком зможемо побачити весь український народ за те, що, святкуючи Різдва, бавиться в новорічні вертепи, де персонажами є «жид» і «жидівка».

Можна сперечатися про архайзм цього слова чи нетактовність вживання його політиками через образливе сприйняття для певних людей, але ж не оголошувати ворогами світового єврейства! «Рейтинг» центру Візенталю є досить вибіркоким, адже щось не пригадується в ньому імені Леоніда Кучми за його виступ з славновісних «плівко Мельниченка» (вбачте за грубість цитати): «Суркіс, да я на цього, бл..., жиди, бл...», можливо, тому,

що справа не в слові «жид», а в особі, яка його вжила, і в певному історично суспільному контексті, коли комусь стає вигідно роздмухувати скандал? Цей рейтинг став останньою ланкою з багатьох послідовних подій, спрямованих лише де-юре проти партії «Свобода», а де-факто — проти українського самосвідомлення та національного відродження, тобто українського націоналізму (в значенні патріотизму, а не нацизму чи фашизму, як його подають деякі українські «жидівки», Духу, що віками рятував наш народ від поневолення і знищення, піднімав на національно-визвольні змагання, будував національну ідентичність та прагнення до державності. (Я свіdomo не ставлю знак «дорів-

та закордонних справ Італії в 2011 році, 44% італійців висловлювали ворожі думки стосовно євреїв. У 12% випадків ця ворожість приймала форму справжнього антисемітизму (газета «La Repubblica»). То чому антисемітизм шукають лише в Україні???

Ще не встигла українська спільнота оговтатися від показової розправи над Іваном Дем'янюком, винним лише в тому, що був українцем, і якого, до речі, виправдав Верховний Суд Ізраїлю, а Польський інститут пам'яті заперечив наявність документів про нього як охоронця в таборах на території Польщі, як вже з'являються публікації певних «експертів» на історичні теми, де українців роблять винними за Львів-

поза законом. Таким чином, Україна виглядає приреченою бути губернією чи повітом сусідніх «правильних» держав-визволителів. Під цим оглядом ця кампанія швидко знаходить союзників серед польських, російських чи румунських шовіністів, отримуючи таким чином «широке міжнародне» визнання та підтримку.

Друга мета — політична — це максимально дискредитувати опозицію в очах міжнародної спільноти. Очевидно вже зараз, що коли всі опозиційні сили не висунуть єдиного кандидата на президентських виборах, — перемиги їм не бачити. Тому і створюється враждебний образ «Свободи», а відповідно і всіх тих, хто буде з

якщо і трапляються винятки, то в кількості, що не перевищує подібні настрої в більшості європейських країн. Українці не заслуговують на тавро «колаборантів» і «ксенофобів» навіть з поваги до мільйонів жертв, якими наш народ заплатив за право називатися українцями. Якщо такого спростування не зробить уряд, то це повинні зробити політичні партії, громадські організації, видатні громадські діячі.

Українці шанують євреїв, їхні звичаї і їхню історію. Так було і так буде. Але чи завжди нам відповідають взаємністю самі євреї? Наведу три випадки, які найбільше запам'яталися і залишили гіркий осад.

Я ніколи не чув, щоб хтось з українських політиків не

українка Ірина Полішук, яка 10 років відсиділа в ізраїльській тюрмі, розповідає про своє ув'язнення невинної людини. І про те, як держава Україна нічого не зробила для її визволення. Як і жоден представник української влади. В тому числі, народний депутат України Олександр Фельдман. Чому ці два життя мають таку різну цінність?

На завершення. Моя сім'я має свою історію стосунків з євреями. Під час війни моя бабуся по матері, член ОУН, активістка «Просвіти» та «Союзу українок» залишилася сама з маленькою дитиною та старими батьками мого дідуся. Його самого мобілізували до Червоної Армії «визволителя». Щоб якось прожити, вона часто ходила на базар до Березни, аби продати якісь продукти і купити одяг, ліки й інші необхідні речі. Щоразу вона проходила повз гетто, в якому німці утримували євреїв. Побачивши страшну картину існування в гетто, моя бабуся вирішила, що кожного разу братиме з собою пакунок харчів «для гетто». Щоразу вона перекидала через огорожу торбинку з хлібом, сиром, фруктами. Голодні в'язні питали її ім'я, казали, що молитимуться за неї до свого Бога. «Ганна» — шепотіла бабуся і тікала, щоб не потрапити на очі німецьким солдатам з охорони. Моя бабуся не стала Праведником світу. Але молитви приречених євреїв Бог почув. Проїшло декілька років. Війна закінчувалася. В нашій хаті трапилося лихо: захворіла дитина, бабусин син. Назву хвороби бабуся не пригадала, але лікар у Бережанах, який оглянув дитину, говорив про якісь «уколи», котрі могли врятувати малюка. Але де ж їх взяти? Війна, розруха... Тому на дитину чекала вірна смерть. Виходячи від лікаря, втративши будь-яку надію, бабуся заливалася сльозами. «Ганна, не плач!» — почула вона сильний жіночий голос, а коли обернулася, то побачила медсестру, яку перед тим зустрів лікар. «Твій син буде жити», — сказала жінка і простягнула їй згорток з безцінними «уколами». «Ти мене не знаєш, але я тебе знаю. Я була в гетто». Як виявилось пізніше, цій єврейській жінці вдалося чудом вирватися звідти. На щастя для моєї бабусі.

Кожного разу, коли моя бабуся розповідала мені цю історію, вона плакала. В цій історії — справжні стосунки між українцями і євреями. Без антисемітизму, ксенофобії чи українофобії. Людські стосунки.

Олесь ГОРОДЕЦЬКИЙ, голова Християнського товариства українців в Італії

«УКРАЇНСЬКИЙ АНТИСЕМІТИЗМ»: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ІНСТРУМЕНТ АНТИУКРАЇНСЬКОЇ КАМПАНІЇ?

нює» між ВО «Свобода» і українським націоналізмом, оскільки друге поняття є значно ширшим, надпартійним і надкласовим, значно масовішим, з глибоким історичним корінням. Цьому «рейтингу» передували заяви єврейських організацій, державних установ Ізраїлю про «стурбованість поширенням в Україні антисемітизму, ксенофобії, неонацизму», звинувачення абсолютної безвідповідності, які не мають нічого спільного з реальним станом справ в Україні. Як і, зрештою, з ВО «Свобода», про що недавно заявив і сам голова цієї партії.

Стараннями болгарського соціаліста подібне твердження навіть потрапило до резолюції Європарламенту. Враховуючи чутливість до подібних слів в Європі, євродепутати проголосували за що поправку. І ніхто не розібрався, а в чому ж полягає той «український антисемітизм»? В чому саме обмежені права євреїв в Україні?

Варто поцікавитися, а яка ж ситуація у самій Європі? Німецький Фонд імені Фрідріха Еберта провів дослідження у восьми європейських країнах, ставлячи запитання: «Враховуючи політику держави Ізраїль, я можу зрозуміти, чому люди не люблять євреїв?». В Італії відповіли «ТАК» 25%, в Німеччині та Великій Британії — 35%, у Нідерландах — 41%, у Португалії — 48%, а в Польщі — цілих 55%. Другий приклад — згідно з парламентським дослідженням, виконаним Комісією з конституційних

звинувачення, які були спростовані Нюрнберзьким процесом! Тема «українського антисемітизму» постійно підживлюється і «викривається» все новими і новими «фактами», створюючи постійний інформаційний привід, щоб у підсвідомості як жителів України, так і в світовому медіапросторі чітко відкладалася теза «Українці — антисеміти». Щоб це твердження стало аксіомою, яка б сприймалася як доказана характеристика української нації.

Важко знайти громадянина України, котрий би назвав антисемітизм головною або однією з найгостріших проблем у країні. Євреї є складовою частиною нашого народу, мають можливість вільно розвивати свою культуру, освіту і релігію, роблячи свій внесок у розвиток України. Багато з них є депутатами всіх рівнів, науковцями, успішними підприємцями.

Кому ж вигідно нагнітати ситуацію і звинувачувати українців в антисемітизмі? Чому, власне, зараз розпочалася ця кампанія? Для чого переглядається історія і робляться гіпотези, котрі суперечать навіть матеріалам Нюрнберзького процесу?

На мою думку, ця кампанія має замовників з України і має перед собою дві мети. Перша — історична. Показати, що українці не здатні мати свою державу, а всі їхні національно-визвольні змагання є ніщо інше як злочинні прояви антисемітизму, нацизму чи ще якогось «-ізму», який зараз у світі є

не в коаліції. Навчена неприємним досвідом з Тимошенко, влада задала геть негативний імідж опозиції, щоб у 2015 році просто сказати світу: «А ви хотіли, щоб до влади прийшли антисеміти і неонацисти?».

Виходячи з цього, стає зрозумілим, чому немає офіційного протесту українського МЗС проти подібних антиукраїнських випадків. Адаже «антисемітська» карта буде головною на наступних президентських виборах: з одного боку, поділить опозицію, а з іншого — нейтралізує протести Європи і США, відкриваючи шлях Віктору Януковичу до другого президентського терміну.

Але попри політичну доцільність, українська влада, якщо в неї залишилася хоч краплина державницького мислення, повинна розуміти, яку шкоду завдає подібна антиукраїнська кампанія в нашій країні. Звинувачення в антисемітизмі чи ксенофобії є дуже серйозними аргументами в сучасному світі. Адже це не прийнятним, коли в III тисячолітті стаються переслідування за расовою чи національною ознакою, тому такі випадки засуджуються, а часом і караються кримінально. А от коли такі звинувачення є надуманими, то вони стають грізною інформаційною зброєю проти урядів, а інколи й цілих народів. Тому подібні безвідповідні звинувачення потрібно відразу ж спростовувати. Український народ у своїй переважній більшості не хворіє на ксенофобію чи антисемітизм! А

ВИПРОБУВАНО НА СОБІ!

«Міністру культури України М. А. КУЛИНЯКУ 16 листопада 2012 р. № 6-174/2083-2

Шановний Михайле Андрійовичу! 9 листопада 2012 р. у Міжнародний день боротьби проти фашизму, расизму і антисемітизму в Верховній Раді України відбувся «круглий стіл» на тему: «Неофашизм в Україні: міф чи реальність?». Ініціатором проведення «круглого столу» виступили «Міжнародний антифашистський фронт», Єврейський форум України, представники військового, наукового та ветеранського середовища.

Під час цього «круглого столу» до мене, як народного депутата України, публічно звернувся у присутності ЗМІ та учасників «круглого столу» представник єврейської спільноти в Україні з приводу того, що у Всеукраїнській загальнополітичній і літературно-художній га-

зеті «Кримська світлиця» № 45 за 9 листопада 2012 року (стор. 1) було опубліковано статтю «Революція чи переворот» (додається), в якій використано антисемітські та ксенофобські висловлювання («єврейські гангстери» тощо), що обурили громадян України єврейської національності (авторські виділення у листі збережено — Ред.). Про даний випадок також було повідомлено міжнародному співтовариству та, зокрема, Посольству держави Ізраїль в Україні. Також звертаю Вашу увагу на те, що редакція газети «Кримська світлиця» вже неодноразово допускала до друку ксенофобські матеріали, що розпалюють міжнародну ворожнечу.

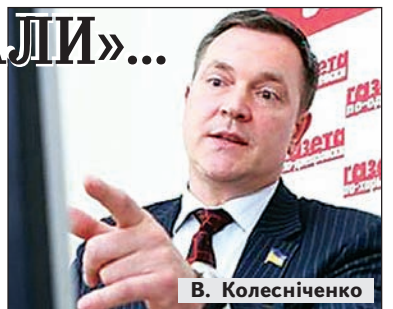
Зазначена публікація також підпадає під санкцію статті 161 Кримінального Кодексу України щодо порушення рівноправності громадян залежно від їхньої расової, національної належності або релігійних переконань:

«Умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками,

— караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого».

2. Ті самі дії, поєднані з насильством, обманом чи погрозами, а також вчинені службовою особою, — караються виправними роботами строком до двох років або позбавленням волі строком до п'яти років.

Також звертаю Вашу увагу на те, що газета «Кримська світлиця» заснована Міністерством культури і туризму України, що у даному випадку кидає тінь на уся систему державного управління України, шкодить іміджу нашої держави за кордоном. У зв'язку з цим, прошу Вас звільнити Віктора Качулу з посади головного редактора газети «Кримська світлиця» за допущені неодноразові публікації, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної

В. Колесніченко

ворожнечі та ненависті, на приниження честі та гідності людини.

Про прийняте рішення прошу поінформувати мене в законному установлений строк.

Додаток: на 3-х арк.

З повагою, народний депутат України В. В. КОЛЕСНИЧЕНКО

ВІД РЕДАКЦІЇ. Ось такий «подарунок» отримала «Кримська світлиця» напередодні свого 20-річчя! Зрозуміло, що цей документ — це тільки вершок прихованого «айсберга намірів», що раптом, як у трагедії з «Титаніком», вигулькнув перед нашим газетним «човником». «Світлиця» — і ненависть?! ворожнеча?! розпалювання?! Чому раптом, звідки, навіщо і що ж воно було далі — читайте в наступних номерах «КС».

ПРОСВІТНИЦТВО В МЕРЕЖІ

КОРОТКИЙ ОГЛЯД УКРАЇНСЬКИХ ПРОСВІТЯНСЬКИХ САЙТІВ

Єдине, що потрібне для триумфу зла, — це те, щоб хороші люди нічого не робили.
Едмунд Берк

З часу мого огляду просвітнянських сайтів, опублікованого в нашій газеті і в тижневикі «Слово Просвіти», пройшло майже 10 років. Загалом український сегмент отримав величезне наповнення, хоча й досі частка українськомовних сайтів в українському сегменті суттєво не піднялася і перебуває за різними оцінками в межах 20%. Так само невисоко оцінюють пошукові системи запити українською мовою. Очевидно, що однією з причин такого стану є цікавість та систематичність поданої ресурсами інформації. А вже наявність унікального регіонального контенту не може бути нині перешкодою для користувачів через існування on-line перекладачів. Щодня в мережу заходять більше 10 мільйонів українців, і добре було б мати хоча б десяткі тисяч відвідувачів. А таке може бути виключно за умови діяльності і активності організацій. Через те, що просвітнянські чи біляпросвітнянські ресурси Мережі поки що можна окинути оком, зупинюся на деяких з них.

Спочатку про втрачені. Зникли з Мережі Народний Дім «Просвіта» м. Хмельницький, сайти Миколаївської «Молодої Просвіти» та незалежної української думки міста Січеслава.

Зазвичай сайти просвітнянської тематики пропонують таку рубрикацію з варіантами: про нас, новини, анонси, нові надходження, статті, бібліотека (література), словники, план заходів, галерея, довідники, гостьова книга або книга відгуків, контакти, форум, посилання на споріднені сайти. Наповненість їх є різною і залежить від активності просвітнян чи окремих ентузіастів.

Цілком задовільним можна було б вважати ресурс Одеського обласного осередку ВМГО «Молода Просвіта» <http://molodaprosvita.org.ua/>, коли б не більш ніж річна відсутність новин діяльності організації. Паралельно існує, але не оновлюється з 2009 року їхній сайт <http://litavry.pp.net.ua/>.

Київське обласне товариство «Молода Просвіта» <http://molodaprosvita.at.ua/> має близько 50 статей, 61 фотографію в галереї, зате є посилання на PDF-архів 279 чисел газети «Слово Просвіти». Ентузіастки розмістили також «неофіційний архів газети «Лис Ток»/ «Молодичний Листо», яка видавалася «Молодою Просвітою» протягом 1997-2008 років <http://lystok.org.ua/>.

Сайт Криворізького міського об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка <http://prosvita.at.ua/> востаннє оновлювався 13 грудня 2012 р., має значно менше меню, але містить понад 500 статей, серед яких небагато таких, що стосуються регіональних новин. Відвідування сайту є мізерним.

Поряд розташовані матеріали часопису газети «Промінь «Просвіти» з 2009 року <http://pprosvita.at.ua/>.

Перелічені сайти мають безкоштовний хостинг і через це вадивнаслідок неконтрольованої нав'язливої російськомовної реклами.

Задовільним можна вважати сайт Івано-Франківського ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка <http://uaprosvita.if.ua/>, яка лічить своє створення від 1877 року. Подано архів газети «Галицька Просвіта» з 2010 р. Про те, що просвітняни дбають про своє добре ім'я, свідчить наявність і плану проведення заходів ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка на січень 2013 р.

Дуже скромно після цього виглядає сайт Чернівецької «Просвіти» <http://prosvita-news.cv.ua/> з мізерним наповненням і останнім записом від 13 квітня 2012 р.

Сайт Полтавської ОО ВУТ «Просвіта» <http://www.prosvita.poltava.ua/> зроблено на базі WordPress, має

нечасте, але регулярне поновлення та приділяє увагу регіональним подіям.

«Просвіта» Херсонщини має ресурс <http://prosvilib.at.ua/>, який прикро відправляє відвідувача через рекламу на російський сайт афоризмів. Коли вже так просвітняни любляють образне і влучне слово, то можна було б обрати найбільший ресурс українських афоризмів <http://aphorism.org.ua/>, де міститься понад 56 тисяч одиниць висловів, приказок, літературних цитат та ін. Російськомовна реклама присутня ще в двох місцях. На сайті є бібліотека видань херсонської філії видавництва «Просвіта» з 1999 р., 15 матеріалів у розділі «Музика. Пісні», 351 фото в галереї. Розділ «Життя «Просвіти» має останній запис від 03.08.2010 р. Форум практично порожній. Незадовільно наповнений розділ «Каталог сайтів». Відвідуваність в межах 100 користувачів на добу.

Паралельно існує сайт «Бібліотека «Просвіти» Херсонщини» <http://prosvilib.ipsys.net/>, де розміщено 74 книги.

Сайт київської «Просвіти» <http://www.kyivprosvita.org.ua/> зроблено на WordPress, він має незначне наповнення. Цінним є наявність матеріалу професора Івана Ющука «Курс прискореного вивчення української мови. Курс ускореного навчання українською мовою». Електронна бібліотека порожня з натяком на наявність десь «понад 10 000 томів літератури українською мовою вітчизняних та зарубіжних авторів, обсягом 6 Гб».

На Вільному просвітнянському порталі <http://prosvitjanyn.org.ua/> тягне свого просвітницького «Інтернет-воза» голова ревізійної комісії ВМГО «Молода Просвіта» Анатолій Пікуль. Останній запис у розділі «Будні «Просвіти» — план діяльності ВУТ «Просвіта» на 2010 рік. За адресою <http://prosvitjanyn.org.ua/forum> знаходимо форум з більшістю дописів 2-4-річної давнини. Відносно недавньою є тема «Проблеми діяльності «Просвіти», яка має 36 переглядів і створена півтора місяця тому. «Чому сайт фактично не оновлюється? Чи це вже нікому не потрібно? Як і сама «Просвіта?» — питає відвідувач. Жодної відповіді на голос волаючого в пустелі немає.

Сайт газети «Кримська світлиця» <http://svitlytsia.crimea.ua> містить величезну кількість інформації. Цей ресурс у каталогах описується як «Всеукраїнська громадсько-політична та літературна газета. Надзвичайний і Повноважний представник українства в Кримській українській автономії. Захист культурних, мовних та релігійних прав українців Криму». Як писав редактор газети Віктор Качула у вступ-

ному слові, «сайт «проріс» на ентузіазмі «світличан» та завдяки грантовій підтримці Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні і благодійній допомозі Наукового товариства ім. Шевченка в Америці, Фундації ім. Івана Багряного (м. Арлінгтон) та Комітету сприяння українській демократичній пресі з Детройта». Є pdf-архів газети з жовтня 2010 р. Ми хочемо оновити дизайн сайту, якому вже 10 років, але коштів поки що немає.

Сайт газети «Сіверщина» <http://siver.com.ua/> зроблений на безкоштовній системі uCoz і є дуже наповненим ресурсом. Засновник газети — правління Чернігівського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка. Щоправда, незважаючи на це, він має нижчі показники Яндекс ТІЦ та Google PageRank порівняно з попереднім. Однією з причин може бути відсутність для пошукових систем опису сайту та ключових слів. Частково цю відсутність компенсує наявність «хмаринки» тегів. На «виртуальній» Чернігівщині життя просто кипить! І як результат — до 1000 відвідувачів щодоби. Також подано історію сіл і міст, опис видатних діячів Чернігово-Сіверщини, є блоги. Зручно було б, якби ця інформація, розташована в розділі «Форум», відкривалася в новому вікні. Користувачам запропоновані on-line-розваги, щоправда, російськомовні.

Як і «Кримська світлиця», «Сіверщина» присутня в соціальній мережі Facebook. Сайт має багато друзів — культурних закладів, політиків, благодійних фондів.

Офіційний сайт ВУТ «Просвіта» має адресу в Мережі <http://prosvitanews.org.ua/>. З перших секунд розчарує безлад у навігації: при переході з пунктів меню воно зникає, і навігація по сайту ускладнюється. Починаючи з п. 3 меню «Історія Просвіти», посилання є неправильними, і щоб потрапити на необхідну сторінку, треба бути особливо уважним. Так, посилання на всеукраїнський культурологічний тижневик «Слово Просвіти» веде на число газети «Народний лікар України». А зазначений в меню «Іван Ющук» веде на російськомовний сайт новин.

Стежка до газети «Галицька Просвіта» веде в глухий кут до жовтневого числа 2012 р. замість спрямування до архіву всіх газет на адресу <http://uaprosvita.if.ua/galprosvita/arkhiv-vydannia.html>.

У розділі «Просвітнянська періодика» відсутнє посилання на сайт газети «Кримська світлиця» <http://svitlytsia.crimea.ua>, хоча ВУТ «Просвіта» є засновником газети. Щось завадило столичному керівництву засвідчити солідарність і підтримку

УКРАЇНСЬКА МОВА МАЄ РОЗВИВАТИСЯ І БУТИ ЗАХИЩЕНОЮ

Президент України Віктор Янукович вважає, що Україна має вибудовувати свою мовну політику таким чином, аби кожна людина могла вільно спілкуватися рідною мовою, але державна українська мова залишалась захищеною. Про це він сказав в інтерв'ю «Комсомольской правде в Україні».

«Ми повинні побудувати таку країну, де кожен зможе почуватися вільно і спілкуватися своєю рідною мовою, але державна українська мова має розвиватися і бути захищеною», — зазначив В. Янукович, надавши, що наразі при Кабміні працює робоча група, яка розробляє концепцію захисту української мови.

Водночас Президент відмовився коментувати слова депутата від Партії регіонів Сергія Тігіпка, який із парламентської трибуни заявляв, що якщо депутатам не дозволять виступати на засіданнях російською мовою, то вони перешкоджатимуть виступу інших парламентарів. «Я не коментуватиму дії окремих політиків. Я хочу їх закликати припинити передвибірну риторіку і зайнятися реальними нагальними проблемами громадян і країни», — зауважив В. Янукович.

й привітати із 20-річчям, яке було в грудні, наш часопис, який і так діє далеко не в тепличних умовах і в досить недружньому оточенні.

Так само в Києві не помічена просвітницька діяльність сайту «Українське життя в Севастополі» <http://ukrlife.org>, що містить інформацію про українські організації міста і має розгалуження в 25 сайтів. Особливу цінність являє собою розділ «Бібліотека ім. Марії Фішер-Сліж» <http://ukrlife.org/main/library.html>, де розміщені неперсичні тексти, які є загальнонаціонального цінності і поширення яких є необхідною справою.

Унікальною є ініціатива створення першого українськомовного дитячого ресурсу «Весела Абетка» <http://abetka.ukrlife.org>. Він містить величезну кількість абеток, казок, притч, віршів, пізнавальних текстів у розділі «Читанка», приказок, усмішок, загадок, ігор, скоромовок, лічилок для дбайливих батьків, педагогів, мовознавців. З вдячними відгуками відвідувачів можна ознайомитись у гостьовій книзі.

Сайт порталу «Українське життя в Севастополі», що містить інформаційну, просвітницьку, історичну, культурну та освітницьку інформацію, відвідують щодоби від 10 до 14 тисяч користувачів, що просто неспівмірно з традиційними просвітнянськими ресурсами.

На сайті тижневика «Слово Просвіти» <http://slovoprosvity.org/> також відсутнє таке посилання. Зате є стежка на «Народний блоггер» <http://blogger.com.ua/>.

Газета пропонує для передплатників заохочувальний бонус: «Якщо Ви надішлете до редакції копію квитанції на піврічну чи річну передплату тижневика, то отримаєте в подарунок одну з книжечок «Бібліотеки «Слова Просвіти» (поштові витрати за рахунок редакції)». Цінним є наявність pdf-архіву газети з 1995 року.

Зрозуміло, що існує ще чимало ресурсів Мережі просвітнянської тематики, які робляться ентузіастами і патріотами, але завданням огляду є показ загальної тенденції розвитку цих сайтів.

Микола ВЛАДИМІРСЬКИЙ, засновник порталу «Українське життя в Севастополі»

ЗА НЕЗНАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ У ЛАТВІЇ ШТРАФУЮТЬ МІСЦЕВИХ ДЕПУТАТІВ

Жителі Латвії, за винятком тих, хто здобув освіту латиською мовою і має підтверджений сертифікат, повинні складати іспити на знання державної мови. Залежно від рівня володіння мовою особа отримує посвідчення, в якому вказано ступінь знання державної мови. Наявність такого посвідчення обов'язкова при влаштуванні на роботу.

Відповідно до закону про державну мову в Латвії є три рівні володіння латиською мовою: «А» (основний), «В» (середній) і «С» (вищий), кожний з них ще поділяється на перший і другий ступені. Контроль за дотриманням мовного законодавства в Латвії здійснює Центр державної мови.

Керівник відділу контролю Центру державної мови Антонс Курсіте зазначив Радіо «Свобода», що кожний професій відповіді конкретний рівень. Державні посадові особи й депутати повинні мати вищу категорію знання латиської мови.

«Жителі можуть спілкуватися будь-якою мовою, але працівники органів місцевого самоврядування, парламенту та інших державних установ мають володіти державною мовою на відповідному рівні», — зазначає Антонс Курсіте.

За його словами, латвійське законодавство передбачає, що на період балотування кандидати в депутати можуть мати й нижчий рівень знання державної мови, але коли вони обрані до парламенту, то мають володіти державною мовою на найвищому другому ступені рівня «С», а в органах місцевого самоврядування — повинні мати перший ступінь рівня «С».

Латвійське законодавство передбачає, якщо обраний в органи місцевого самоврядування депутат не володіє державною мовою і не вивчив її за 6 місяців після обрання, то його мандат може бути анульовано окружним судом.

За словами Антонса Курсіте, таких випадків не було, але штрафи на депутатів місцевого самоврядування за незнання державної мови накладалися. «Були такі випадки, коли депутати місцевого самоврядування не володіли державною мовою на належному рівні. Це було в Даугавпілсі, Лієпаї, Зілупе, де більше російськомовних виборців. На таких депутатів був накладений адміністративний штраф у розмірі 50-100 доларів», — розповів Антонс Курсіте.

Керівник комісії Саєйми з мандатів та етики Віталій Орлов був обраний до парламенту від російськомовної партії «Центр злагоди». Він зазначив Радіо «Свобода», що має вищу категорію знання латиської мови. «Основні правила Саєйми передбачають, що 20 депутатів можуть підписати відповідний документ і вимагати перевірки знання державної мови у будь-якого депутата. Якщо рівень знання недостатній, то існує процедура, скажемо так, його імпічменту», — зазначив депутат латвійського парламенту Віталій Орлов.

У Латвії проживає понад два мільйони осіб, із яких 62,1% складають представники титульної нації, 26,9% — росіяни, 3,3% — білоруси. Українців у Латвії — 54 тисячі або 2,2% від загальної кількості населення.

19 січня 2013 р. на традиційних українських вечорниках громаду в Українському культурно-інформаційному центрі вітали піснями переважно російського репертуару. Танцювали, зокрема, під пісню Верки Сердючки «Новий год», «Ой мороз, мороз, не морозь меня». Як з'ясувалося, складало сценарій, російські хори і ансамблі запрошувало до виступів... керівництво Севастопольського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка.

Починаючи з персидського царя Кіра, окупанти, завойовники всіх мастей, щоб швидше поставити на коліна пригноблені ними народи, позбавляти їх рідної мови. Серед наших сучасників, співгромадян України є такі, хто любить посилатись на знання історії, обмежуючи їх єдиною фразою «так історически сложилося, що російський язик став язиком міжнародного обшчення», не згадуючи при цьому в деталях, як же воно складалося, те «обшчення». Від Петра I Росія формувалася як «тюрма народів». Розвал останньої російської радянської імперії проходив під гаслом національного відродження народів, що населяли її. Виходячи з того, що «російський мир» окупував наш медіапростір й особливо телеб'єр, було устанавлено обов'язковий відсоток українського мовлення в електронних засобах масової інформації.

І ось знайшовся ще один фахівець з мовних законів, народний депутат України Олена Бондаренко. Вона розробила законопроект («протягнутий» за помахом руки однопартійця Михайла Чечетова), зміст якого — різке скорочення обов'язкового відсотка українського мовлення в електронних засобах інформації. З якою наполегливістю, навіть впертістю доказувала О. Бондаренко, що не хоче телеглядач чути в такій кількості українські пісні та музику, потрібно відкрити шляхи для зарубіжного. А в сусідній Польщі поляки із задоволенням слухають своє національне пісенне мистецтво та музику в розмірі 50% електронного мовлення і в пресвітній час, з 5-ої ранку до 22-ої години вечора.

Втілюючи в життя свій задум, Олена Бондаренко на політичному ток-шоу представляє себе нині захисницею української мови, заявляючи, що розробила новий законопроект, за яким вся реклама в Україні повинна проводитися виключно українською мовою. Дехто з освічених людей, навіть із середовища викладачів кафедри української мови одного з кримських вищих навчальних закладів, сприйняв ідею пані Бондаренко як відстоювання простору для вживання української мови. Як на мене, це своєрідний хід «троянським» конем, зроблений для того, щоб викликати у людей відразу до української мови. Адже реклама так остогидла людям, що коли вона транслюється, то вимикають телевизор, а я — навіть і радіоприймач. Тож будьмо пильні стосовно таких «троянських» подарунків — популяризація рідної мови за рахунок прослуховування реклами, даруйте, про гермої!

В цьому плані для нас повинна бути абсолютно прийнятною позиція політика з Партії регіонів Ганни Герман, коли вона каже, що розмовляти чистою гарною українською мовою мало б бути престижним, модним для молодих людей. Тож приємно було почути в новинах, що вінничкі студенти в міському транспорті (переважно тролейбусах) вголос декламують українською мовою вірші українських поетів.

На шляху більш як трьохсотлітньої історії нищення нашої мови вирізняється три етапи: I — відкритий наступ, що завершився Емським указом царя Олександра II 1876 року, яким українське мовлення було поставлено поза законом взагалі; II — ленін-

ська національна політика. Замість Росії — «тюрми народів» — декларована культура, соціалістична за змістом і національна за формою. Українізація, а потім терор української інтелігенції, цвіту нації. Сандармох. Закриття українських шкіл у цілих регіонах (Кубань, Зелений мис на Далекому Сході), перехід на російську мову навчання в містах УРСР. Формування нової спільноти — «советский человек» та його мови — «язика міжнародного обшчення»; III — в незалежній Україні продовження русифікації викликає спротив національно свідомої частини народу. Тому в хід запущені економічні ваєлі. Захоплення «руським миром» медіапростору, видавничої справи. Що стосується законодавства — курс на приховані підступні мето-

графические новости». Радує лише те, що не всі регіони, на які «розраховували законтворці», були ошасливлені ними. Не підтримали регіоналів Суми, Чернігів, місто Київ.

Але на цьому крапка не поставлена. Голова Верховної Ради України регіонал Володимир Рибак в інтерв'ю журналісту «5 каналу» Сергію Дорофєєву заявив, що мовне питання потрібно вирішувати до кінця, в державі мовлення 50% на 50%. Не виключено, що з мовного питання може відбутися референдум, що Конституційна Асамблея внесе зміни в Конституцію України з мовного питання.

Тим часом вулиці кримських міст заповнили гасла: «Російська мова — від регіональної до державної». Новий сучасний бон-

с рускими офіцерами, содействовать заключению браков между украинцами и москвитями и в то же время препятствовать бракам жителей Гетманщины с белорусами, поляками и украинцами Правобережной Украины. Провести ревизию всего населения с целью обложения его налогами и повинностями». Указом імператриці Катерини II в 1764 р. було ліквідовано Гетьманщину, а замість держави — три генерал-губернаторства. Так за країною закріпилася назва Малоросія, в якій у 1783 році було введено кріпосне право, якого не було у нас від часів Хмельниччини, таке ж жорстоке, як і в Росії.

З Митного союзу почала формуватися і німецька імперія, яка ввергла людство у дві світові війни, спричинила розруху і смерть мільйонів.

ТРОЯНСЬКИЙ КІНЬ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

ди. Так, при ратифікації «європейської хартії міноаритарних мов» (головував тоді на пленарному засіданні Верховної Ради України заступник Голови — Віктор Медведчук — кум Володимира Путіна, президента Російської Федерації) допущена при перекладі неточність, внаслідок чого до числа зникаючих мов віднесли... і російську. Таким чином, становище російської мови стало двоаким: з одного боку, це — «великий і могутий російський язик», і згідно з доктриною керівництва Росії «там, где разговаривают на русском языке, там и есть русский мир»; з іншого боку — згідно з «хартією міноаритарних мов», ратифікованою українським парламентом, в Україні російська мова належить до числа зникаючих і її потрібно захищати. Всім очевидно, що це далеко не так. Але допущену помилку ніхто не збирається виправляти, а також посправжньому захищати зникаючі мови малих народів: караїмів, гагаузів, кримських татар тощо. Головна мета — підвищити статус російської мови.

Демагогічними базіканнями навколо виконання європейської мовної хартії, шляхом обману та підступу («розвели як котят»), з грубим порушенням Конституції України та регламентних норм роботи Верховної Ради присутня в залі засідань невеличка купка регіоналів та їхніх сателітів комуністів «тушок», «зігравши на кнопкодавному піаніно», видали на-гора більше 226 голосів за закон «Про засади державної мовної політики». Ухвалений несправедливим шляхом, незважаючи ні на що (голодування захисників рідної мови, зустріч з Президентом у Криму видатних українців, членів створеного Всеукраїнського комітету захисту рідної мови, докази Главі держави про негативні наслідки втілення в життя задуманого Медведчуком), закон україноненависників набув таку чинності.

Україна пережила парад проголошення регіональних мов. А такою визнана російська. Проголошення ж регіональною мовою в Ізмаїлі болгарської мови, а в Закарпатті — угорської сприйнято так, як колись ставились до «молоткастого, серпастого, советского паспорта» на Заході — «откуда, мол, и что за гео-

даренківський проект закону про мови (реклама — українською) — продуманий, спланований, підступний крок визначення місця нашої рідної мови в суспільстві — реклама і зруйноване село. Решта — за російською мовою: мистецтво (узакононення процвітання російського шоу-бізнесу в Україні вже добилися — новітні розважальні програми якою мовою були в Україні?), наука, промислове виробництво, Інтернет, державне управління, як воно формується на сьогоднішній день і т. д. Ухвалення законопроектів Олени Бондаренко про «Скорочення трансляції україномовного національного мистецтва» та «про рекламу виключно українською мовою» — законодавче закріплення меншовартості української нації.

І ще один «троянський кінь» голосно ірже в бік незалежної України: про Митний союз з Росією, Білоруссю і Казахстаном.

Наші державні керманічі все частіше ведуть мову про економічну доцільність Митного союзу. Слід мати на увазі, що Переяславська рада та «березневі статті» Богдана Хмельницького розпочиналися як військовий союз взаємодопомоги в боротьбі із зовнішніми ворогами, зокрема, з поляками, в якому гетьман визнавав верховенство московського царя. Але Україна (тодішня назва Гетьманщина або Козаччина) залишалася державою з виборною владою, козацьким військом — 60 тисяч осіб, зі своєю грошовою одиницею, податковою системою, з правом на самостійність у зовнішніх зносинах із зарубіжними державами, крім Туреччини і Кримського ханства. За 110 років (1654-1764 рр.) Українська козацька держава пройшла шлях скорочення своїх повноважень (і це відбувалося всякий раз, як обирали нового гетьмана при погодженні з московським царем). Двічі вводилося правління Малоросійської колегії. А потім трое управлінців від українців і трое від московитів склали міністерське правління на Гетьманщині без гетьмана. Очолив цей уряд представник імператриці Анни Іоаннівни В. Шаховський, який одержав від цариці таємну інструкцію з такими пунктами: «Стремиться к сближению казачьих старшин

Але німці — європейський народ, здатний визнати свої помилки, покаяться, вибачитися і спокутувати свою вину перед жертвами нацизму ще й грошовими виплатами. У нас же, коли Україна приймала протекторат Московії, українців було значно більше, ніж московитів. Напередодні великого голодомору в 1931 р. росіян було 77,79 млн. людей, українців — 81,195 млн. Через півстоліття, за переписом 1979 року, росіян — 137 млн. 397 тис., а українців — 42 млн. 347 тис. І це вже разом із Західною Україною, Буковиною, Закарпаттям і Кримом. Де ж ми поділися за ці роки? Кількість росіян, як бачите, збільшилася майже в два рази, а українців зменшилася майже вдвічі. «Що ж то за прірва, що нас пожирає?» — запитує Анатолій Мокренко, народний артист СРСР, професор Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського. Тільки за часів незалежності України одержали можливість не на те, щоб шукати вивуватців трагедії нашого народу, а хоча б вільно говорити на цю тему, бо раніше, за імперських часів, у відповідь на запитання, куди ми поділися, чекали

ТИМ ЧАСОМ... Український актор і народний депутат від ВО «Свобода» Богдан Бенюк вважає, що український культурно-інформаційний простір піддається впливу Росії, а в самій Україні не знають, якою має бути власна культура. Таку думку Б. Бенюк висловив в ефірі телеканалу ТБі.

«ЗМІ, які існують в Україні, українську культуру не люблять. Але дивно: ті люди, які працюють у цих ЗМІ, вони теж є українцями. Але, видно, ті люди, які представляють той чи інший друкований орган чи телебачення, платять такі кошти чи ставлять такі умови, де про українську культуру не йдеться взагалі», — зазначив Б. Бенюк.

На його думку, в українському медіапросторі відбиваються та відзеркалюються речі, котрі популяризуються в Росії. «У засобах

інформації ми ніколи не побачимо програми про те, які артисти в Україні є. Візьміть будь-який канал... Вони піддають під модний стандарт речей, які існують у першу чергу в Росії», — вважає Б. Бенюк.

За словами політика, головною причиною є відсутність самоусвідомлення українців як нації. «Нашого продукту немає, наші люди себе не люблять, наші люди себе абсолютно не віддають майбутньому і не знають, яку ми країну будемо», — підкреслив актор. Він також додав, що й у владі немає увялення, «що тут має відбуватися, яка тут культура, і яка вона повинна бути»...

союзу з Московією. А наслідки цієї «допомоги» відчуваємо і зараз — Україна розділена ментально). Проблема для Росії нині — це людські ресурси. Уже зараз президент Путін вимагає від підлеглих створення умов для надання російському громадянству прискореними темпами для бажаючих переїхати з країн СНД. За часів своєї другої президентської каденції В. Путін запрошував повернутися на історичну батьківщину всіх росіян, які живуть за її межами. Не їдуть. А територію 1/6 земної кулі потрібно охороняти і освоювати, розбудувати — хоча б авантюри БМ пригадайте, а то, дивись, сусіди переселяються через Амур. А скільки б «чорні тюльпани» могли б цинкових трун привезти в Україну з Чечні, які були в союзі з Росією?!

Отже, і з цим троянським конем — Митним союзом (Росією, Білоруссю, Казахстаном) нам, українцям, потрібно бути обережними, щоб не наступити вдруге на ті самі граблі, на які вже наступали під час Переяславської Ради за Богдана Хмельницького.

І ще один троянський коник готується на підтримку недоброзичливців українства — Всеукраїнський перепис населення 2013 року, з якого буде вилучена графа національної приналежності, а якщо і залишиться така, то не обов'язково буде на неї відповідати, бо вона не буде братися до уваги при підрахунках всіх складових перепису, які цікавлять державу, зокрема, її національно-етнічний склад. Національність у кожного з нас із паспортів уже вилучили, чим позбавили українців такого історичного поняття, як корінний народ, за яким поняття наступне, визначальне — рідна земля. Таким чином, нас позбавляють останнього доказу необхідності творення своєї національної держави. А всі держави світу, крім США, Канади, Австралії та деяких країн Латинської Америки, пройшли шлях державотворення як певної нації. Виходить, «не м'ятем, так катаньєм», а все-таки свого залишає 57% всіх прав і повноважень. На решту учасників Митного союзу — 43%. Воно нібито й вірно! Але такий союз нагадує собою союз «лева і трепетної лані»: Росія в ньому буде вирішувати лише свої проблеми. (Як це було після Переяславської Ради — Андрусівське перемир'я з поляками на 13,5 років, на яке українських представників в Андрусово не запросили. Без відома гетьмана Україну розділили на дві частини. А потім уклали вічний мир з ляхами. Ціною добросусідських відносин між Річчю Посполитою і Московією стала Україна, розділена Дніпром на Лівобережну — сферу впливу Московії, і Правобережну, яка залишилася під гнітом польської шляхти, в складі Речі Посполитої. Оце і вся допомога від військово-політичного

Валентина ЧЕКАЛІНА, відмінник народної освіти України, кавалер ордена княгині Ольги м. Сімферополь

інформації ми ніколи не побачимо програми про те, які артисти в Україні є. Візьміть будь-який канал... Вони піддають під модний стандарт речей, які існують у першу чергу в Росії», — вважає Б. Бенюк.

Gazeta.ua

У Київському будинку письменників відбувся літературно-мистецький вечір під гаслом «Література без провінцій», присвячений 40-річчю заснування Черкаської обласної організації Національної спілки письменників України.

Такий молодий вік письменницького осередку пояснюється недавнім часом утворення самої Черкаської області, та й близька столиця притягувала до себе літераторів, які народилися і набули фахового рівня та визнання на давнькозазаській землі. Тож тривалий час не було кворуму для створення спільчанської організації.

Але цей край здавна знаний своїми могутніми літературними традиціями, адже не дарма називається Шевченковим. Його називають і Богдановим, бо історична доля України тісно сплелася із подіями, які тут відбувалися за часів Хмельниччини.

Із Черкащиною тісно пов'язані імена Григорія Сковороди, братів Петра і Семена Гулаків-Артемівських, Івана Нечуя-Левицького, Семена Скляренка, Агатангела Кримського, Тодося Осьмачка, Юрія Горліс-Горського.

У ближчі до нас часи письменницьку ниву тут орали незабутні Василь Симоненко і Андрій Химко (Хименко), Микола Негода і Григорій Білоус.

Утворення обласної письменницької організації сприяло не тільки посиленню роботи із творчою молоддю, а й запровадженню Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій».

ГОМІН ШЕВЧЕНКОВОГО КРАЮ

Із цього приводу мені, тодішньому голові обласного літературного об'єднання, пригадується такий епізод. Перед від'їздом делегації черкаських літераторів на творчий звіт до Москви наприкінці 1970-х років нас запросив на бесіду Перший секретар обкому КПУ Іван Лутак, донедавна один із керівників Компартії України (при опальному Петрові Шелестові), чоловік суворий, який ніколи, здається, не усміхався, і несподівано дав нам таке напуття: «Ви, товариші-письменники, будучи на приййомах у Спільці письменників СРСР, у редакціях літературних видань і скрізь, де будете, сміливіше ставте питання про запровадження Шевченківського свята на Україні, зокрема на Черкащині. Вам втрачати нічого, звання письменника у вас ніхто не відбере!».

І справді наш московський візит певним чином посприяв тому, що вже наступного

року відбулося Шевченківське свято «В сім'ї вольній, новій», яке спершу проводилось тільки на Черкащині, набувши згодом статусу всесоюзного. Поряд із іменитими гостями – представниками літератур інших республік його постійними учасниками були черкаські письменники, які і тепер плідно трудяться: Майя Фролова, Василь Дергач, Іван Дробний, Василь Захарченко, Сергій Носань, Людмила Тараненко.

Але повернімося до ювілейного творчого вечора у Київському будинку письменників. Його вели голова Черкаської письменницької організації, талановита письменниця, науковець Валентина Коваленко і відомий літературознавець, професор Черкаського університету Володимир Поліщук.

Зокрема, Валентина Коваленко ознайомила присутніх із станом справ в обласному письменницькому осередку,

до якого тепер входить більше 40 літераторів, про їхні творчі здобутки і проблеми, про регулярний вихід шквартального журналу «Холодний Яр». Повідомила вона і про такий прикрий факт: представники місцевої влади вивели зі складу журі обласного літературно-мистецького конкурсу імені Василя Симоненка всіх провідних письменників, які твердо відстоювали інтереси справжнього мистецтва, і замінили їх угодними владі людьми, таким чином відсторонивши від присудження премії письменницьку організацію, яка саме й була засновницею симоненківського лауреатства. Це змусило письменницький осередок піти на ризичний крок: оголосити про заснування поновому всеукраїнського конкурсу на здобуття зазначеної літературно-мистецької премії, залучивши до її журі провідних письменників і митців, незалежних від упо-

добань носіїв теперішньої влади. Крок прикрий, неоднозначний, але вимушений.

На творчому вечорі з привітанням до черкащан від імені керівництва Спільки письменників виступив її відповідальний секретар Володимир Барна та голова Київської письменницької організації Михайло Сидоржевський, теплі промови вголосили відомі письменники-земляки: Михайло Слабошпицький, Михайло Наєнко, Василь Шкляр, який напам'ять емоційно прочитав чималий уривок зі свого роману «Чорний ворон». Слідом за ними привітав присутніх народний депутат України поет Віктор Терен.

А гості із Шевченкового краю порадували аудиторію суморесками. Поміж виступами поетів Олексія Озінного, Олександра Солодаря, Сергія Ткаченка, Наталії Горішної, Миколи Шамрая, Петра Поліщука звучали

пісні у виконанні вокального тріо «Барви», співачок-солісток Наталії Саух і Валерії Шапошник. З неабияким успіхом виступили кобзар Михайло Коваль і поет-пісняр Сергій Руднев, який вразливо виконав свою пісню про очі, що невідступно «дивляться із Холодного Яру». А веселою настрою додали відомі майстри гумору Анатолій Горбівненко, Володимир Ткаченко та Іван Дубінін.

Літературно-мистецьке дійство відбулося на справді високому рівні, і аж ніяк не на провінційному. На жаль, не долучилося до нього черкаське земляцтво у Києві, щоб заповнити земляцьким повнолюдям залу Будинку письменників (тільки оголосили людям, які тягнуть душою до своїх коренів!), не кажучи вже про організацію цього непересічного культурного заходу в одній із великих концертних зал столиці.

А насамкінець хочеться перефразувати відоме оптимістичне прислів'я: черкаському роду нема переводу!

Василь МАРСЮК,
поет

На фото угорі: на відкритті вечора письменники (справа — наліво): Володимир БАРНА, Валентина КОВАЛЕНКО, Володимир ПОЛІЩУК; виступає кобзар Михайло КОВАЛЬ

На фото ліворуч: письменники (справа — наліво) Михайло НАЄНКО, Василь ШКЛЯР, Василь МАРСЮК; виступає тріо «БАРВИ»

Фотознімки
Наталі ГОРІШНОЇ

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ПРОЕКТИ ПРИСВЯТИЛИ МИКОЛІ ВІНГРАНОВСЬКОМУ

Серед учнів 9-11 класів та учителів-словесників Севастополя з 1 листопада 2012 року проводився міський конкурс мультимедійних проектів, присвячений 75-річчю від дня народження Миколи Вінграновського. Науково-методичним супроводом організації та проведенням конкурсу опікувався Інститут післядипломної освіти Севастопольського міського гуманітарного університету. В ході інтелектуального змагання учні вивчали основні етапи творчого шляху М. С. Вінграновського, письменника-«шістдесятника», режисера, сценариста, актора, епоху, коли жив і творив, дитинство і роки навчання, творче надбання поета, місце в літературному процесі тощо.

17 січня 2013 р. у Севастопольському політехнічному ліцеї відбулось нагородження переможців і заохочення учасників конкурсу в номінаціях «Мультимедійна презентація», «Відеоматеріал», «Мультимедійний супровід власної поезії», «Мультимедійний супровід есе» та «Мультимедійний супровід бібліографічного посібника».

Журі конкурсу в складі методистів ІПО СМГУ Світлани Заторської, Ірини Гладких, Ірини Олейникової, засновника порталу «Укра-

їнське життя в Севастополі» (<http://ukrlife.org/>) Миколи Владзімирського на чолі з завідувачем кафедри української філології СМГУ, кандидатом педагогічних наук Оленою Поповою на своїх зібраннях визначило кращі авторські проекти. Кращою мультимедійною презентацією визнана робота учениці 11 класу ЗОШ № 22 Марії Корсакової (керівник — Світлана Олександрівна Копотун).

Кращі відеоматеріали підготува-

ли учні 11 класу СШ № 3 Світлана Іларіонова та Віктор Зенченко (Оксана Ярославівна Леонова).

Кращими мультимедійними супроводами бібліографічного посібника визнано роботи учнів 10 класу ЗОШ № 31 Іларіона Пампушка (Ірина Георгіївна Шуйська) та 11 класу СШ № 19 Світлани Піхідчук (Людмила Геннадіївна Блажко, Лариса Олександрівна Єспенко).

Переможницею в номінації «Кращий мультимедійний супровід

власного есе» стала учениця 11 класу ЗОШ № 61 Аліна Авчиян (керівник — Олександра Вікторівна Данилова).

Переможцями конкурсу в номінації «Кращий мультимедійний супровід власної поезії» стали учні 11 класу Севастопольського політехнічного ліцею Анастасія Машина, Іван Демидов, Микита Камуз, Дмитро Нарішкін (керівник — Олена Андріївна Богуш).

Журі конкурсу відзначило най-

кращого декламатора поезії Миколи Вінграновського. Ним стала учениця 10 класу гімназії № 8 Надія Мітіна (керівник — Альона Леонтіївна Остапова).

Церемонію нагородження переможців конкурсу дипломами Управління освіти і науки та сувенірами провели учителі Севастопольського політехнічного ліцею Наталія Бекеш та Олена Богуш.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ
На фото: звучить гімн України; голова журі конкурсу Олена Попова і ведучі Наталя Бекеш та Олена Богуш

«Я ДЛЯ ТЕБЕ ГОРІВ, УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ...»

СПОГАДИ-ЕСЕ ПРО ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

ніч. Від прочитаних поезій, від розмов, які прозвучали на вечорі, душа переймалася хоч і невиразно, а все ж надією на щось краще, світліше. І нікому з присутніх не спадало на думку, що лише через кілька десятиліть над Україною підніметься світанок, до якого дожити судитиметься не всім...

* * *

15 вересня 1963-го, коли на бульварі Шевченка осінь уже запалювала тополі, Василь Симоненко зайшов у масовий відділ видавництва «Молодь», де я спершу обіймав скромну посаду літконсультанта-редактора. На той час у «Веселці» вийшла окремих виданнях Васи́лева віршована казка «Цар Плаксі́й та Лоскотон». У роботі була друга збірка поезій «Земне тяжіння», яку ми, видавничі працівники, перечитали ще в рукописі. Верстку цього видання Василь устигне прочитати, а самої книги вже не побачить...

Впало в око — від того Симоненка, якого я знав, лишилася чи не половина: сірувате обличчя з запаленими щокми, на худій довгій шії з'явилися круглі гугі, трохи більші за половинку лісового горіха. Незвично було дивитися на нього ще з однієї причини — відсутність довгіх настовбурчених вуса. Багатьох, хто його знав, важко переконати в тому, що у Васи́ля були вуса. Та ось він сам про це пише, кепкуючи, в листі до Івана Світличного: «Твої вуса скоро матимуть жалюгідний вигляд перед тією буйною рослинністю, що вишумовує над моїм ротом. Тепер мені є про що говорити навіть з тими людьми, які раніше в бесідах зі мною не заходили далі зворушливого «Здрастуй!».

Я не втримався, щоб не запитати: — Що з тобою, Васи́лю? Не впізнаю тебе.

— Нічого, Петре. Воно все прийде, — сказав приглупленим голосом, глибоко затягуючись цигаркою. Підійшла бібліотекарка «Молоді», в руці тримала збірку Васи́ля «Тиша і грім». Попросила автограф. Він швидко написав: «Алі! на предмет мемуарів». Зачитав уголос. Від тих слів, як на мене, війнуло передчуттям якоїсь неминучої печалі.

Залишилися вдвох. Гомоніли про се, про те, але внутрішньо я був зацікнений на Василевому вигляді. Помітивши це, він раптом мовив: — Взагалі, я себе почуваю не дуже... Нирки бараклять...

Наближався час обідньої перерви, і я запропонував піти пообідати. В коридорі повз нас пружинистою ходою пройшла працівниця журналу «Малютка».

— Хто вона? — запитав.

— А що, сколихнула твою увагу?

— Просто звернув увагу, з якою гідністю вона носить свої надбаня...

— Значить, Васю, ти козак козаком.

У ресторані «Україна» навпроти видавництва, куди ми спершу заглянули, було завізано. Перейшовши на другий бік бульвару Шевченка, отаборилися в ресторані «Ленінградському». Всідаючись за вільним столом, я запитав: «По чарці вип'ємо?». Запитав, бо закрадалося в думці, що йому вживати спиртне не можна. «Я не п'ю тоді, коли грошей немає», — відповів чітко.

Коли ми приступили до борщу (знову ж українського радянського), до нашого столу, не питаючи дозволу, підсів якийсь прилизаний тип. Починаючи поратись біля їжі, він голосно покликвав офіціантку і вимогливо сказав: «Принесітьте белого хлеба!». Та швидко повернулася і, вибачившись, повідмила, що того дня білого хліба в ресторані не завозили. Потрібно сказати, що це відбувалося в той час, коли кліка Брежнєва затівала кремлівський переворот — відсторонення Хрушова від влади. Аби викликати в народу невдоволення режимом Мікити, без відома останнього в торгівлю завозилося обмаль найнеобхідніших продуктів. Хліб із магазинів зникав миттєво... Відвідувач не

вгавав, обізвав працівників ресторану ледасюгами, офіціантці нагрубив, мовляв, вона працює не на своєму місці, завимагав книгу скарг. Підійшов директор ресторану. Заходилося на скандал. Ми з Василем, наче по команді, покляли ложки і підвелися.

— Перестаньте хамити й зневажати людей, — очі у Васи́ля потемніли.

— Я — трудящийся і требую нормального абслужіванія.

— Трудящі раді чорному хлібові, — докинув я.

Після словесних перестрілок прилизаному типові не лишалось нічого більше, як притихнути і взятися за знищення котлети. Він бурмотів: — Известно, хто ви такіе...

— Якби вам не було «известно», хто ми, то ви б до нас не підсідали. Ми також не помиляємося у вашій особі. Працюєте, аж пальці знати. Ну, давайте відверто... Ви прийшли і сіли поруч із нами, щоб призвести до провокації, — Василь чітко викладав свою думку.

— Что?

Посопівши й нашвидку надпивши зі склянки компот, непроханий кинув гроші на стіл і ретировався. Я вперше бачив Симоненка гнівним. Директор ресторану, офіціантка почали нам дякувати.

— Скільки їх отаких шляється по нашій землі, для блага її не вдаривши пальцем об палець, а вимагають «белого хліба», — сказав Василь.

Уже на вулиці він зупинив мене: «Це, сам розумієш, випадок такий собі. А в складніших ситуаціях — раджу тобі — ніколи не показуй видавничого чи журналістського посвідчення. Вони полюють на таких, як ми». Хто такі «вони», мені добре було відомо.

Значно пізніше, коли Васи́ля вже не буде серед нас, я здогадаюся, чому він застерігав мене бути обережним під час зустрічей із представниками влади і всякими провокаторами. Уже тоді він мав гіркий досвід від зіткнення з дорожньою міліцією в Черкасах — той випадок став причиною смерті поета. Тоді Василь засвітився, показав стражкам порядку посвідчення журналіста.

Не так давно в розмові з дружиною Івана Світличного Леонідою ми дійшли спільної думки — того вересневого дня після зустрічі зі мною Василь Симоненко завітав до помешкання Світличних. Між ними ще раніше зав'язалося щире дружнє, а може, й братерське спілкування. Саме тоді Іван Світличний зохотів Васи́ля записати його вірші в авторському виконанні. І коли ми й тепер чуємо зрідка по радіо глухуватий голос поета (читає свої вірші), то маємо завдячувати Іванові Світличному, який здійснив ці унікальні записи на майже двохсотметровій стрічці, користуючись магнітофоном «Весна». Згодом ці записи будуть розтиражовані прихильниками таланту поета, звучатимуть на майже таємних зібраннях молоді, потраплять за кордон. Пригадується: в колишньому Будинку вчителя на площі Калініна (тепер Майдан Незалежності) на вечорі з нагоди річниці по смерті Симоненка Надія Світлична (Іванова сестра) — відомий правозахисник — прокручувала перед присутніми вірші поета з його ж голосу.

Тієї неспокоїної осені мало не щодня прибувала якась звістка із Черкас. Для нас, небагатьох киян, цей обласний центр на правому березі Дніпра звужувався до одного конкретного людського імені. І ми, зустрічаючись, запитували один в одного: «Що чути з Черкас?» — розуміючи в тому єдину суть: як здоров'я Васи́ля Симоненка. Щодалі звістки прибували невтішні — швидко догоряла осінь, швидко й догоряло Василеве життя.

Хотілося чим-небудь зарадити. Я вже згадував — у «Молоді» збірка Симоненка «Земне тяжіння» проходила всі кола виробничого циклу

і мала з'явитися лише наступного 1964 року. Згідно з існуючим тоді законом, авторів гонорар виплачувався по виходу книги у світ. Ми з редактором «Земного тяжіння» Михайлом Литвинцем звернулися з проханням до директора видавництва, аби знайти можливість виплатити винагороду авторів раніше, зважаючи на його тяжкий стан. Видавниче начальство порадилося з надвидавничим начальством, і наше клопотання вирішилося позитивно: Василеві Симоненку переказали належний за «Земне тяжіння» гонорар, хоч тим самим було порушено усталений фінансовий порядок.

За кілька днів до смерті Васи́ля хтось, відвідавши хворого в лікарні, розповідав у Києві, що поет дуже хотів побувати у своїх Біївцях на Полтавщині, казав, що коли б йому босими ногами ступити на рідну землю — неодмінно видужав би.

Тривожна звістка про смерть Васи́ля Симоненка прилетіла з Черкас до Києва серед грудневої ночі 1963 року. Зозуля з вірєю також прилітає вночі, а вранці вже куде людям літа. Та звістка черкнула наші серця чорним холодним крилом, забила тугою раптової втрати, закричала не своїм голосом, що нашому Василеві зозуля вже ніколи не закує. Та звістка ширяла від дому до дому, передавалася із вуст у уста, телефонними дзвінками будила заснувших, застигала на білих сторінках газет чорними літерами некрологів. Тяжка туга огорнула душі багатьох, хто його знав і хто його чув лише на ім'я. Бо в його тихому імені Україна уже колихала своїх діток майбутньої волі й громом озивався незглибимий нурт народного гніву.

У суботу 14 грудня ми, працівники київських видавництв, редакцій, художники, композитори, актори — на той час молоді, захмелені війнянми хрущовської відлиги, гуртувалися-збиралися їхати на похорон нашого сучасника. Багато нас відбуло до Черкас вечірнім поїздом, дехто добирався автобусом або чим трапилося...

15 грудня — день похорону. Неділя. Черкаси завалені білими снігами. Морозно, холодно. Зранку вигулькуче сонце. Зі'халися з Києва, зі Львова, з інших міст України Васи́леві однодумці, друзі, перекладачі, представники того покоління, яке вже набирало змістовної суті й скоро поіменується «шістдесятниками». Микола Вінграновський, Анатолій Шевченко, Борис Олійник, Микола Сом, Дмитро Онкович, Алла Горська, Людмила Семикіна, Анатолій Перепада, Іван Світличний, Михайлина Коцюбинська, Леонід Коваленко, — які золоті імена! Усіх нас єднає любов до таланту Васи́ля, до його особистості, зближує нас наша спільна велика втрата і щось таке болучо-щемляче українське, про яке ми ще не можемо признатися на повен голос...

Зала черкаського Будинку вчителя — простора, якась незатишна й похмура. Посередині біля домовини з тілом Васи́ля заплакана його

мати. Біля неї на стільчику стоїть хлопчик — це Васи́лів синок Лесь. Він роздивляється навколо, не може збагнути дитячим розумом, що сталося. Сплакана його мама, Люся — Васи́лева дружина. Багато людей.

Грудневий день короткий, як і Симоненкове життя. Громадська панахида почалася десь ополудні. Зі словом від Спільки письменників виступив Володимир П'янов. Потім говорили Васи́леві колеги-журналісти по роботі в «Молоді Черкащини». З кожною промовою приходило болуче усвідомлення, яку людину втратили ми всі. Втратила Україна. Саме Україна.

Звуки траурної мелодії сповістили про час виносити домовину з тілом. Беремо на плечі. Васи́ль пливе над головами присутніх — море людей збиралося у дворі й на вулиці. Домовину підносимо до автобуса. Вижджаємо за місто. Сонце заховалося. Повіяло рвучким вітром. Нахмурене небо спинуло снігом. Автобус зупиняється серед поля — навколо біла далечинь. Кроків за двісті чорніе горбик землі. Там вирито могилу. Знову беремо домовину на плечі. Віко покрито червоною китайкою — козака випроводжаємо в останню путь. Пучки каліни впереміш із житніми колосками. Алла Горська і Людмила Семикіна, як дві орлиці, незважаючи на хурделицю з морозом, ідуть простоволосі, в розхристаному верхньому одязі, заплакані, згорювані, несуть величезну гірлянду з ялинових віток, перевитих червоною каліною. І вінки, вінки...

Зупиняємося біля ями. Починають проголошувати промови. Я стою в углоліття Васи́ля і майже нічого не втямлюю — говорять невиразно, глухо. Володимир П'янов пропонує мені сказати слово. А я в якомусь отупінні, думки розбіглися. Тому не говорю, а майже пошепки звертаюсь до Васи́ля: «Нехай там тобі буде тиша, а нам, Васи́лю, нехай лишасться грім твого мужнього поетичного слова. Нехай той благодатний грім будить грядущі покоління на нові засіви рідного нашого поля... Всі заплакані. Микола Вінграновський просто ридає. Дружина Івана Світличного через десятиліття скаже: «Чорне сонце в своєму житті я бачила двічі: в час похорону Симоненка і коли їхала від Івана з таборів».

Раптово мій погляд зупиняється на книгах «Тиша і грім» і «Цар Плаксі́й та Лоскотон», які лежать у домовині на рівні Василевого чола. Та наче ж їх досі тут не було. Не могу втямити: навіщо і хто це зробив? Та вже рука Миколи Сомі забирає книги, а його різкий, обурливий голос звучить до когось невідомого, та, напевно, присутнього: «Ми хоронимо Васю Симоненка, а не його книжки!...». Поруч зі мною стоїть Олександр Стаецький — редактор першої книги Симоненка. Уже потім він скаже, що, побачивши в домовині «Тишу і грім», жажнувся, адже там записано і його ім'я...

(Продовження буде)

ЧЕРКАСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ В ЗНАК ПРОТЕСТУ ЗАСНУВАЛИ СВОЮ ПРЕМІЮ ІМЕНІ ВАСИ́ЛЯ СИМОНЕНКА

На Черкащині скандал навколо вручення щорічної обласної літературної премії імені Васи́ля Симоненка. Її засновано 24 роки тому.

Однак цього року таких премій стало дві. До святкування 78-ої річниці з дня народження поета влада вручила 15 тис. грн. премії місцевого поету Сергію Рудневу за збірку віршів «Жарини слів». Другу — черкаські письменники заснували на знак протесту проти репресій конкурсної комісії.

Черкаські письменники разом з Національною спілкою письменників України і Черкаською обласною «Просвітою» вирішили започаткувати Всеукраїнську премію.

«До засновників альтернативної премії приєднався особисто і мер Черкас Сергій Одарич. Ми назвали її лауреатів. У номінації «За крашу першу поетичну збірку» лідером стала київська поетеса Олена Гусейнова за збірку віршів «Відкритий райдер». А в номінації «За кращий художній твір» — черкаська поетеса Наталія Горішна за збірку поезій «Під сонцем серця». Ми їм вручили по три тисячі гривень», — розповіла голова Спільки письменників Черкащини Валентина Коваленко.

Скандал між обласною владою і письменниками виник ще торік. Причиною стало те, що конкурсна комісія визнала лауреатом лідера опозиційних сил Черкащини Леоніда Дашенка. Таке «вільнордумство» не сподобалося чиновникам. І конкурсну комісію переобрали.

Любов КАРНАРУК (Gazeta.ua)

Микола Іванович Борщ народився 1940 року в селі Ташлик Смілянського району на Черкащині. Там минули дитинство і юність. З 1962 до 1964 року — служба в армії. На третьому році служби вступив до Рівненського педагогічного інституту, а згодом перевівся до Черкаського педінституту, котрий закінчив 1968 року. Відвідував літературну студію. На третьому курсі став переможцем інститутського літературного конкурсу, а в 1969 році, уже працюючи вчителем у селі Товмач Шполянського району, — лауреатом обласного літературного конкурсу «Сонячні кларнети». Друкувався у періодичній пресі, в колективних збірках, в журналі «Холодний Яр». У 2002 році вийшла збірка поезій «Блискавки болю», а у 2005-му — «Роздоріжжя».

не просто ностальгією оглядається в минуле України, а дивиться прямо, своєрідно пере-віряючи його проріст у сучасне; дошкуючи причин втраченого, розтранжиреного, відбираючи все те цінне, що могло б стати помічним, рятівним у нашому одвічно нелегкому українському світі. Надмірно чутливий поетів світ супроводжується величезною кількістю риторичних фігур-запитань, вигуків, спонукань — позначених різними емоційними тонами-напівтонами. Тому його романтична натура така ж різногонна: то молитовно-сповідальна, то пафосна.

Микола Борщ за тематикою своїх творів і за художніми засобами їх вирішення є поетом, на перший погляд, традиційним, але за кожним віршем, за кожною довершеною строфою відчувається невтомна пошуківість справжнього українця, котрому болить наша писана й неписана історія, якого вабить високе небо національної культури, чю душу виповнює ширість людських почуттів, радує краса рідної природи, тонкими акварельними портретами якої він щедро обдаровує небайдужого і вдячного читача.

Микола БОРЩ

О Боже, Україну не карай,
Спаси її, Правдивий і Всевишній.
Прости, Вкраїно,
гетьманам колишнім.
Нових — із розумінням обирай.
Пошли нам, Боже,
мужність Богуна
І непогасне світло Прометей,
Гераклів дужих і земних Антей...
Хай всяк із них Вкраїну не мина.
О Україно, обними синів,
Твою націю і могутню силу,
Щоб їх серця любов'ю колосились,
Щоб в них вогонь
незгасний пломенів.
Засій дорідним золотим зерном
І широкою любов'ю все навколо,
Щоб наше споконвічно щедре поле
Повік не заростало бур'яном.
О Боже, чашу дружби нам подай,
Наповнену довірою по вінця.
Вселяйся в душу
кожного вкраїнця,
Добром у його помислах світлай.

НАША СИЛА НЕЗГАСИМА

Мій прапрадід за пороги
Поспішав колись на Січ.
Шапку й шаблю у дорогу
Взяв з собою в темну ніч.
Гостра шабля затупилась
У кривавому бою.
Шапка знову опинилась
В нашій хаті — на краю:
То сусід — козак, нівроку,
З поля битви повернувся,
Дав нам шапку сірооку,
Підкрутив свій сивий вус
І, що в спадок залишилось,
Спадкомцям передав.
Богу дякував за милість.
Юнакам сумним сказав:

Що ж ви, юні козаченьки,
Розхвилювані?
Може, коні для погоні
Не підковані?
Ваші плечі молодечі
Розправляються.
Ваша сила незгасима
Розгуляється.

Йшли роки і повертали
Від війни і до війни.
Вже давно повиростали
Славних прадідів сини.
Чутка йшла, що гайдамаки
Посвятили вже мечі.
Прадід прародинну шапку
Приміряв тоді внучі.
Поривався кін в дорогу,
Хата хлипала від сліз.
Сивий прадід за порогом
Повторив віночок слів:

Що ж ви, юні козаченьки,
Розхвилювані?
Може, коні для погоні
Не підковані?
Ваші плечі молодечі
Розправляються.
Ваша сила незгасима
Розгуляється.

В дев'ятнадцятім-двадцятім
Йшла війна за рідний край.
Мій дідусь — козак завзятий —
Закінчив збирати врожай.
Взяв він шапку сірооку
Із краплинками крові:
— Нам ця шапка — від пророка,
М'ні якраз по голові.
Кінь помчав його далеко
Україну захищать.
У боях було нелегко:
Шаблі — крешуть, коні — мчать.
Все долав — і біль, і втому.
Ддав щодня про щастя нам.

«О БОЖЕ, УКРАЇНУ НЕ КАРАЙ, СПАСИ ЇЇ, ПРАВДИВИЙ І ВСЕВИШНІЙ...»

А коли прийшов додому,
То сказав своїм синам:
Що ж ви, юні козаченьки,
Розхвилювані?
Може, коні для погоні
Не підковані?
Ваші плечі молодечі
Розправляються.
Ваша сила незгасима
Розгуляється.
В сорок першому наш тато,
Коли крикнули: «Війна!» —
В сірій шапці вийшов з хати
І промовив нам, синам:
Що ж ви, юні козаченьки,
Розхвилювані?
Може, коні для погоні
Не підковані?
Ваші плечі молодечі
Розправляються.
Ваша сила незгасима
Розгуляється.
Попри всяку обережність
Бились пращури в боях,
А тепер — за Незалежність! —
І мене вже кличе шлях.
Йду стрімким до неї кроком,
Почуття забили дух.
Взяв я шапку сірооку,
Й мовив дітям на ходу:
Що ж ви, юні козаченьки,
Розхвилювані?
Може, коні для погоні
Не підковані?
Ваші плечі молодечі
Розправляються!
Ваша сила незгасима
Розгуляється!

Таємниць найбільше у мовчання,
В роздумах, не вилитих в слова,
У щоденних клопотах, в навчання,
Котре правду всім нам відкрива.
Нас беруть в обійми океани...
Та шукаймо напрямку в імлі,
Як пройти крізь хаші і тумани
До святої рідної землі,
Щоб з любов'ю сяяти й орати,
Щоб забути горе і біду,
Недругів зневагою карати,
Гартувати силу молодю.
Щоб частину спільної роботи
Всяк собі по духу обирав,
Щоб усе, полите рясно потом,
Розцвітало й зріло для добра.
Наш народ брехні не потакає,
Бо для нього правда над усе...
Той його повік не ошукає,
Хто добро в народний дім несе.

ДО МОЛОДИХ

Ви молоді. Вам тяжко зрозуміти
Стремління наші, думи досягнуть.
Душа шемить —
вчорашні наші квіти
Вітри нові обламують і гнуть.
Як день і ніч —
усе для мене звучне...
Що ж, рік із роком схожим не бува.
Ми ще земні, а ви уже космічні —
Прийшли свої виборювати права.
Я вас не кличу
йти чумацьким шляхом,
З машин пересідати на воли.
Лишень прошу:
одним-єдиним махом
Не знищить те, що вам передали.

Бо щоб ви в цьому світі не шукали,
Які б вам не траплялися дива —
Нові вокзали чи нові причали,
Чужі найдки і чужі слова —
Пригляньтесь:
куди й до чого кличе
Богданова болюча булава.

РОЗДОРІЖЖА

Схрестилися дороги, мов мечі.
Якою йти, моя де щасна доля?
Праворуч — там кати і ловкачі.
Ліворуч — там запроданці
й сваволя.
Я попряму: як би не було —
Дорога ця веде в моє село.
Воно мені гірку пробачить зраду,
Бо я його залишив з юних літ...
Мое село, яке ти безпорадне:
Грабіжники вивозять м'ясо й хліб,
Гребуть за безцінь молоко і сало.
А їм все мало, мало, мало, мало!
Воно мовчить... Потонуло в диму,
Марнує день до вечора, а вранці
Зітхне: «Хто нам підкинув цю чуму?»
Бодай його безжалюно з'їли пранці.
Бо не збагнути: звідки і чому
Село перетворили на тюрму?»
А правда там проста, як Божий світ,
Як сонце, що розквітло у зеніті,
Як пісня, що майнула у політ,
Як сад і гай, як зрілий плід на вітті:
У цім селі шануються лиш ті,
Хто по трудах не пхнеться у святі.
Селянам вітер хвацько рве чуби.
Жіночі коси пагутинить осінь...
Рясні сади, святі поля і роси,
Здружіть селян,
збудить до боротьби.
Скажіть, скажіть:
ці люди — не раби,
А честь землі, не визнана і досі.

Як втомилась душа
Виглядати майбутнього раю!
Я б хотів його мати
Сьогодні, на рідній землі.
Озираюсь довкола —
Який же ти бідний, мій краю!
Наші спільні зусилля
Для щастя неже замалі?

Я дитинство прожив
У напруженій праці щоденній.
Босоногим хлоп'ям
Торував свою стежку в полях,
Од яких брав снагу
Не один людом визнаний геній,
Із яких починався
Не один позаобрійний шлях.

Я належу тобі,
Україно моя незалежна.
Буде тяжко — поклич,
Я підставлю надійне плече.
О, ще ж скільки довкола
Принишкло людців обережних!
Їхна пілда брехня
Мою праведну душу пече.
Як втомилась вона
Виглядати майбутнього раю!
Україно моя,
Нашу мрію про рай освяти.
Із численних доріг
Я єдину собі обираю:
Ту, якою мені
Пропонуєш ти нині йти.

ХЛІБ
Я проходжу полем знову й знову
І вклоняюсь низько сіячам.
Хліб святий — життя першооснова,
Він — начало всіх земних начал.
Літаки, ракети — то не птиці,
А здобуток розуму й руки.
Всенародна мудрість в паляниці
Оселила сонце на віки.

Це від неї стелиться дорога.
Хліб завжди вінчав родинний стіл.
За велінням звичаю старого
Ми вручаєм гостям хліб і сіль.
Знали ми і радощі, і біди,
Та найтяжчим був для нас той час,
Коли й крихти хліба до обіду
Не було на кожен день у нас.

Нині ж хай заходить гість до хати,
Почастуєм щедро тим, що є.
Хліб святий вкраїнська наша мати
Завжди лиш на щастя подає.
А коли збереться гість в дорогу —

Дасть йому хлібину чи пиріг,
Й довго буде дякувати Богу,
Що послав їй гостя на поріг.
* * *

Яка шалена злива пронеслась!
Пройшли, мов з ціпом,
полем градобію.
В тенетах злості, варварства, образ
Земля парує наче після бою.
Всі, хто на плечах вивісив війну,
Грудьми спинили ворога навалу,
Хто пережив атаку не одну
Під посивит куль,
під брязкання металу, —
Бідують нині, в мирні дні... О, жак!
Ряди героїв надто поріділи...
Війна, мов лезо гострого ножа,
Лишила рани в пам'яті й на тілі.
У тих героїв — тисячі звитяг.
За орденами — свист і гуркіт бою.
Їх кожен крок —

це ризик не життям,
А до життя безмежною любов'ю.
Їх би на старість щастям обігрить,
Ім би сіять під мирним
нашим небом...
У час реформ їм, що не говорять,
Не орденів, а хліба вдосталь треба.
Дешевшають медалі бойові.
Багатії купують нагороди.
А в сивій дідусевій голові
Радіють ним же звільнені народи.
О, не тьмяніть золоті зірки
У тих, чий ятряться й досі рани!
Вам честь, хвала і слава на віки,
Нев'янучі герої-ветерани!

О СВІЧЕЧКО, ПАЛАЙ І НЕ ЗГОРАЙ

У 1933 році від голоду померло 793 ташличан, більшість із яких поховані на Магулинній горі

Мовчить, мовчить Магулина гора.
А ранком сушить
на осонні сльози...
...Тоді ж принишкли
радість, воля, розум,
Й надії гнотик тьмяно догорав.
Це ви, це ви, манкурти й паничі,
Служаки і грабіжники свободи —
І хліб, і сіль в мого забрали роду,
Все загребли катом на калачі.
Коли цвіла Магулина гора,
Й червневим соком
пломеніли вишні
З хат вісімсот приречених
не вийшли...
О свічечко, палай і не згорай!
Як пережити нинішні віки?
Як дарувати слову невмирущість?
Гуртуймося, хто в Україні суші.
З'єднайте руки, діти і батьки.
Ріднімося в любові і добрі,
Долаймо дружно біди наші й горе.
Злочинців — сотні,
нас — безмежне море.

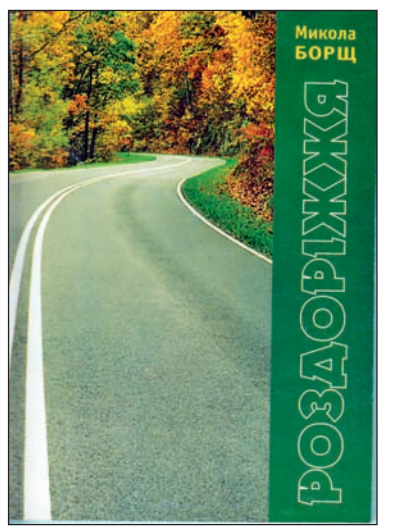
Минуле ж хай не стане на порі...
О Господи, помилуй і спаси
Прегрешні наші українські душі...
А щастя людське твориться
з окошків
У всіх народів і у всі часи.
Мовчить, мовчить Магулина гора.
Тополя, наче мати, біля ганку...
Ставай початком нашого світанку,
О свічечко! Гори, не догорай!
* * *

Я все життя шукаю шлях до щастя.

Спинився біля прірви на краю.
Напружив усі сили,
щоб не впасти...
Ледь-ледь спіткнувся,
відступив, стою...
О, скільки дум промчалось
за хвилину!

Хотілось крикнути
в ту шалену мить:
Прокиньтесь, українці! Україно,
Почуй — навколо листя шелестить.
Поглянь: дуби стоять зазеленілі,
Квітують липи, гречка зацвіла.
І вишня соковита, захміліла,
Дарує дух любові і тепла.
Кругом — поля у житній позолоті,
Зелені луки, сонячні сади.
Підступні ж змії лізуть із болота,
Й повзуть, повзуть —
провісники біди.

Отрутою наповнені їх жала.
Дивлюся і розгадую їх суть.
О земле, волелюбна, урожайна,
Скільки тих гадів по тобі повзуть!
Споконвіків завбачливі сороки
Скрекочуть, сповіщаючи усім:
Ось-ось, ось-ось —
уже за кілька кроків.
Підступні змії заповзуть у дім.

Прислухайтесь до перестороги.
Гостріть, гостріть двосічні палаші,
Бо змії ті повзуть до нас з дороги,
Чужі, підступні, в наші споріші.

О ГОСПОДИ, ПОЧУЙ СЛОВА МОЇ

Святі людиці — перевертні лукаві —
Чинили в сто раз гірше сатани.
Вони кричали: «Відпусти Вараву!»,
«Христа, Христа, — волали, —
розіпни!».

Це з їхніх слів
пішли страшенні муки.
Сліди криваві позначали час...
О Господи, неже в злочинні руки
Ти нелюдам віддав навки й нас?
Ми молимося, ми просимо,
благаєм.

Б'ємо тобі поклони день при дні...
А на престол, буває, обираєм
Того, хто вірно служить сатані.
Довкола нього у почесній варті —
Перевертні, базіки, крадії.
Варави стали лідерами партій...
О Господи, почуй слова мої!
Все грішне хай Твою відчуже силу.
Відкрий нам Правди вищої огром.
Дай людям те,
що в тебе попросили,
І обдаруй всіх праведних Добром.

Уже надворі осінь колобродить,
У вирій відлітають журавлі.
Із журавлями я завжди проводив
Свої найкращі роки на землі.
Летять вони — і ген за горизонтом
Вглибають у незвідані світи.
Зі мною вже надихались озоном,
Спізнали поту й крові. З висоти
Курличуть, залишаючи на згадку
Весну квітучу, літо трудове,
Зелену парость й урожайні статки,
Той засів, що надією живе.

Промчався рік —
прошаюсь з ним назавше.
Уже новий ступив через поріг.
І я, його надійно осідлавши,
Помчусь шукати праведних доріг,
Рубать брехню,
притлумлену дурманом,
І зрадниство в оздобі блекоти...
О, де той муж, що стане отаманом,
Хто буде людям чесністю світить!

ХАЙ ВЕТРА НЕ ЗГАСНЕ В «СВІТЛИЦІ»!

«Світлиця» всіх друзів гостинно
Вітає крильми рушників,
Збирає Різдво тут родину
Із ближніх й далеких світів.

Широко відчинені двері
Усім, хто приходить з добром.
Тут мудрість примирює віри,
Всі мови звучать в унісон.

Єднаються праведні сили
Поділля, Донбасу й Карпат —
Нашадки Руси-України
У «Кримській світлиці» гостять.

Не просто гостять — піднімають
Прадідних звитяг цілину
І Правду святую шукають...
Ту Правду — єдину — одну;

Ту Правду, що прагнули стерти
Гнобителі різних мастей!..
Та в очі сміються і смерті
Герої газетних статей.

Із тліну встають їхні долі,
Воскреслі в словах з-під пера...
Це ви засіваєте поле
Культури, і Правди, й Добра.

Південний форпост українства,
Нескорений світloch-маяк...
Відважно і без лицемірства,
Немов характерник-козак

З очей нам знімає полуду,
Вичавлює рабство з душі,
Звільняє від наклепів, бруду
Звитяги великих мужів,

Мільйонів дітей України,
Бо жертвами впали за те,
Що мали вкраїнське коріння

О. Загрейчук у Криму

Та віно — підсоння святе.

Упали за вільну Державу,
За щастям наповнений дім,
В якому — своєї воля, слава,
Достойне майбутнє — усім.

Зі стежки духовного блюду
Вертає синів-яничар,
В надії, що «будуть з них люди»
Й нових не наплодять почвар.

Живильна вода із «Джерельця»
Плекає лозу молоду.
Дбайливо так зрошує крильця
Муз юних в своєму саду

Поет Кононенко Данило,
«Світличний» мудрець-аксакал.
Час прийде! Заврунеться жниво
В оазах поміж кримських скал.

Всі ви — сильна духом команда;
Таланти — яскравіш Стожар.

До кореня істини й правди
Ідете й по лезу ножа.

Плекаєте матері мову,
Що код генетичний хова.
І сіте праведне Слово.
Дасть Бог — будуть щедрі жнива.

Хай ватра не згасне в «Світлиці»,
Палає ще довгі роки,
Освятює душі і лица,
Запалює нові зірки.

Лиш двадцять — це юність крилата.
Душею — ви юнь, як один!
Хотіти, творити, дерзати,
Сягати завітних вершин,
Де Слово — що було спочатку;
Де світ — первозданна краса,
А в нім — Україна — загадка,
Підкладна лише небесам.

Оксана ЗАГРЕЙЧУК
м. Бучач, Тернопільська обл.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

СІЧЕНЬ
24

1861 р. — у Петербурзі вийшов перший номер українського щомісячника «Основа».

1933 р. — видана Постанова ЦК ВКП(б) із звинуваченням української партійної організації у невиконанні плану хлібозаготівель; щоби остаточно приборкати Україну Москва відрядила П. Постишева, В. Балицького і понад 15 тисяч наглядачів-політкомісарів.

Народився:

1941 р. — Юрій Покальчук, український письменник, перекладач, науковець, кандидат філологічних наук, голова міжнародного відділу Спілки письменників України. Був членом літературного гурту «Psi святого Юра». Організатор і керівник музичного гурту «Вогні великого міста», який виконує пісні на його тексти.

Помер:

2007 р. — Станіслав Щербатих, український бард, відомий як Тризубий Стас. Автор понад 300 гумористично-сатиричних пісень, які принесли співаку всеукраїнську популярність, та 1300 коротких анімаційних фільмів, а також опери «Корова Середа», фантастично-кримінального роману «Нічия земля» і

Тризубий Стас

кількох оповідань.

25

1963 р. — за клопотанням Папи Івана XXIII та президента США Д. Кеннеді Йосипа Сліпого звільнено з ув'язнення. У радянських таборих відсидів 18 років.

1965 р. обраний у Ватикані кардиналом і головою Української греко-католицької церкви.

Помер:

1942 р. — на російській каторзі загинув Агатангел Кримський, український історик та поліглот кримськотатарського походження.

26

2001 р. — у Чорному морі затонув український теплохід «Пам'ять Меркурія», на борту якого було 54 особи. 12 осіб загинули, 8 — пропали безвісти.

Народилися:

1944 р. — Степан Пушик, письменник, літературознавець, фольклорист, журналіст, громадсько-культурний і політичний діяч, кандидат філологічних наук, професор Прикарпатського університету ім. В. Стефаника і Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Заслужений працівник культури України.

1950 р. — Володимир Білецький, український вчений в галузі гірництва, доктор технічних наук, професор Донецького національного технічного університету, громадсько-політичний діяч.

Помер:

1863 р. — Платон Смирненко, промисловець-цукрозаводчик, один із засновників національного садівництва в Україні, приятель і меценат Тараса Шевченка.

27

1860 р. — вперше опубліковано повне видання «Кобзаря» Тараса Шевченка.

Народилися:

1790 р. — Петро Гулак-Артемовський, український поет, байкар.
1839 р. — Павло Чубинський, український етнограф і фольклорист, автор слів Державного гімну України.

1891 р. — Павло Тичина, український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Новатор поетичної форми.

1915 р. — Яків Гніздовський, український художник, графік, кераміст, мистецтвознавець.

1911 р. — Іван Гончар, український скульптор, історик, графік, маляр, етнограф. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1960 р.), народний художник УРСР (1991 р.). На базі приватної колекції Івана Гончара засновано Український центр народної культури «Музей Івана Гончара» — державний всеукраїнський спеціалізований науково-дослідний культурно-освітній заклад.

1927 р. — Олександр Тихий, український дисидент і правозахисник, педагог, мовознавець, член-засновник Української геліністської групи.

Помер:

1760 р. — Микола Ханенко, державний діяч Гетьманщини, генеральний хорунжий, дипломат.

28

1929 р. — у Відні почався І Конгрес українських націоналістів, на якому утворено Організацію українських націоналістів.

1992 р. — Верховна Рада України затвердила Державним прапором України національний синьо-жовтий стяг.

Народився:

1941 р. — Євген Марчук, 6-й Прем'єр-міністр України (керував урядом з 6 березня 1995 р. до 27 травня 1996 р.), генерал армії України, кандидат юридичних наук.

29

День пам'яті Героїв Крут.

Бій під Крутами — бій 16 (29) січня 1918 року на залізничній станції поблизу селища Крути за 130 кілометрів на північний схід від Києва тривав 5 годин між 4-тисячною більшовицькою армією Михайла Муравйова та 300-ми київськими студентами, які захищали підступи до Києва. У перебігу воєнних дій бій вирішального значення не мав, та у свідомості багатьох особливих значення набув завдяки героїзму української молоді, яка загинула в нерівному бою під Крутами. На похороні у Києві біля Аскольдової могили президент Михайло Грушевський назвав юнаків, які загинули в нерівній боротьбі, героями, а поет Павло Тичина присвятив героїчному вчинку вірш з назвою «Пам'яті тридцяти». Десятиліттями історія бою або замовчувалася, або обростала міфами і вигадками, як у закордонній, так і у вітчизняній історіографії. Лише згодом, у 2006 році, на місці бою було встановлено пам'ятник, і у 80-ті роки воєни бою монетним двором випущено в обіг пам'ятну гривню.

1918 р. — силами полків вільного козацтва, Гордієвського полку і куреня Січових стрільців почалося придушення більшовицького повстання на заводі «Арсенал».

Народилися:

1572 р. — Мелетій Смотрицький, письменник, церковний і освітній діяч Речі Посполитої, український мовознавець, праці якого вплинули на розвиток східнослов'янських мов. Автор «Граматики слов'янської» (1619 р.), що систематизувала церковнослов'янську мову.

1860 р. — Антон Чехов, російський письменник українського походження.

30

1901 р. — у Львові Андрей Шептицький став галицьким митрополитом.

1992 р. — Україна стала членом Організації з безпеки і співробітництва в Європі.

Народилися:

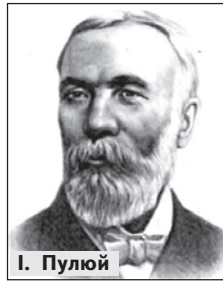
1834 р. — Володимир Антонович, український історик, археолог, етнограф, археограф.

1895 р. — Петро Дяченко, командир полку Чорних запорозців, командир 2-ї дивізії Української національної армії, генерал-хорунжий УНА в екзилі.

1930 р. — Всеволод Нестайко, український дитячий письменник.

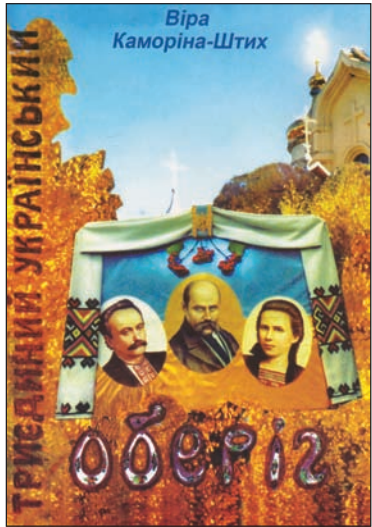
31

1918 р. — помер Іван Пулюй, український фізик і електротехнік, винахідник, організатор науки, громадський діяч, перекладач, винахідник променів, названих пізніше рентгенівськими.

І. Пулюй

ЗАПРОШУЄМО ДО БІБЛІОТЕКИ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Віра Каморіна-Штих надіслала до редакції свою книжечку «Триєдиний український оберіг» (Дрогобич, «Посвіт», 2008 р.) з привітанням: «Віншую «Кримську світлицю»: щасливого Нового року, світлич, радісних, багатих, іскристих Різдвяних свят та бажаю в Божім благословенні, ласці та омоворі довголіття і процвітання! Тишуся, що дізналася про вас з передачі радіо FM «Галичина».

З любов'ю — авторка «Триєдиного оберігу» і майбутній передплатник вашого видання».

У збірці «Триєдиний український оберіг» Віра Каморіна-Штих прослідковує історичний шлях змагання українців за Самостійну Україну від проголошення та становлення Української Народної Республіки і до сьогодення України, акцентуючи на визначальному впливі щодо збереження української ідентичності великих поетів-світотів Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки — Триєдиного українського оберігу.

У книжці засвідчені деякі досі невідомі події та імена героїв українського відродження і відтворена світла енергетика минулорічного Лесинового свята «Лісова пісня» (Колодязне, Нечимне). Збірка знадобиться історикам, краєзнавцям і всім тим, у кого «вже заговорило і в яких шойно пробуджується українське коріння».

Від пані Роксоляни Данчин, директора історико-етнографічного музею «Бойківщина» у Самборі, надійшло привітання з нагоди 20-річчя газети та Новорічно-Різдвяних свят з побажаннями усьому колективу великого людського щастя, міцного здоров'я, добра і радості, нових професійних успіхів, життєвої стабільності та щедрої долі.

Пані Роксоляна «обгрунтувала» свої вітання подарунком для бібліотеки «Кримської світлиці» — двотомником «Літопис Бойківщини» (Записки, присвячені дослідженням історії, культури й побуту бойківського племені. Львів. «Каменяр». 2005 р.). У книгах відтворюються перших два числа знаменитого «Літопису Бойківщини», започаткованого Товариством «Бойківщина» в Самборі у 30-ті роки ХХ ст. Археологічні дослідження бойківської етнографічної території, висвітлення діалекту бойків, їхнього внеску до загальнокультурної скарбниці українського народу — ці та багато інших тем посідають значне місце в дослідженнях науковців і членів Товариства. Тексти подаються з максимальним збереженням лексичних особливостей першопублікації.

Віктор Володимирович Лукашенко, голова Кримської філії Національного науково-дослідного інституту українознавства та етнології Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (на фото) на святкуванні 20-річчя «КС» вручив редакції книгу свого київського директора П. П. Коно-

ненка — «Українознавство — наука любові, етики, життєтворчості». (Збірник наукових праць. Львів, «СПОЛОМ», 2006 р.)

Збірник є творчим доробком понад 50-річної діяльності автора на ниві освіти, науки, державотворення. Людина, нація і держава, село і місто, Україна і світ у безмежному часпросторі, народ і слово, доля і перспективи українства — такі стрижневі теми цих праць. Для істориків, філософів, філологів, етнологів, психологів, педагогів, а також для всіх, хто думає, любить і дбає про Україну, її історичну місію.

З Івано-Франківська пані Емілія Бурнашова надіслала «Світлиці» «книжкове вітання» з 20-літтям. Зокрема, найвідоміший і найпопулярніший роман Марії Матиос «Солодка Даруся», який називають «трагедією, адекватною історії ХХ століття», а саму Дарусю — «образом майже біблійним».

У цій драмі «на три життя» немає нічого однозначного: ні персонажів, ні обставин, ні розв'язки. В романі немає епохальних людей чи подій, позитивних чи негативних героїв, але, як стверджує критика, «коли читаєш цю книгу, болить серце»...

Підготувала Любов СОВИК
(Продовження бібліотечної рубрики — в наступних номерах «КС»)

Шановні читачі! Ці книги київського видавництва «Книга Роду» ви можете придбати у Сімферополі з нашою допомогою (довідки за тел. 099-966-66-50): В. Винниченко «Відродження нації»; П. Григоренко «Вітер зустрічний»; О. Кошиць «З пісню через світ»; Т. Бульба-Боровець «Армія без держави»; Н. Махно «Сповідь анархіста»; Ю. Тютюнник «Записки генерал-хорунжого»; Е. Юнгер «На Мармурових скелях»; В. Винниченко «Поклади золота»; М. Гоголь «Тарас Бульба»; В. Шкляр «Залишенець»; М. Гоголь «Програми творці. Хрестоматія II»; В. Скотт «Програми творці. Хрестоматія III»; М. Еме «Неймовірні оповідки kota, що сидить на гілці»; М. Паньоль «Спогади дитинства»; Э. Шюре «Великі посвященні»; В. Сахно «Циркулятор»; О. Черногуз «Воскреслий із мертвих».

Ніна СМІК

СИНЬООКА МАВКА

Не хотілося мені їхати, та не міг і відмовити — зрештою погодився. Вона стояла край дороги і чекала, поки під'їду. Я ніколи її раніше не зустрічав і тепер бачив уперше: жіночка була молода й напрочуд жвава. Вона швидко вхопилася за борт машини і, як хлопчисько, перемагнула через нього. Я здивувався, бо думав, що вона сяде в кабину, та жінка схилилася до мене й скомандувала: «Рухайтесь!». Здвигнув плечима й рушив краєм села до ставка, що виднівся вдалині. Біля крайньої хати пасажирка постукала по кабіні й попросила зупинитись. Швидко зістрибнула з машини й забігла до хати. Через хвилину п'ять винесла звідти маленьку дівчинку років шести, за ними вийшла стара жінка — видно, її мати. Обережно підсадила в кабінку дитину і жінку, закрила дверці, а сама знову опинилася на кузові й легенько постукала. Мовляв, рушаємо. Їхали мовчки. Дитина насторожено поглядала на мене.

— Як тебе звуть? — запитав я, помітивши, що вона не зводить з мене очей.

— Оля.

— Ольга! Ой яке ж в тебе гарне ім'я — княгиня Ольга.

— Я — не княгиня, я — Оля.

— Згоден, але ти така гарна, як княжна.

— Мама каже на мене Мавка.

— Е ні, на Мавку ти не схожа. Мавка має чорне й довге волосся, чорні оченята, і вона, як хлопчик, бігає по лісі.

Дитина зняла з голови шапочку, і по її плечиках розсипалися кучері довгого волосся. Я був у захопленні — дівчинка справді була надзвичайно гарна.

— О, в тебе дійсно волосся, як у Мавки, лише оченята сині.

Щойно вийшла друком нова (вже восьма) книга рівненської письменниці Ніни Смик «Солодка мить гіркоти». Як і попередні, вона — про долі сучасників, про людину, про вибір кожним свого шляху в житті.

Авторка — глибокий психолог, своєрідний художник нашого часу. Персонажі її оповідань багато в чому схожі на кожного з нас, приваблюють до себе своєю щирістю і безпосередністю.

Сьогодні ми друкємо одну з її мініатюр-спостережень — «Синьоока Мавка», яку Ніна Смик запропонувала читачам «Кримської світлиці».

Вона по-дорослому збирала волоссячко й запахнула під шапочку. За хвилину її слова шокували мене:

— У мене оченята, як у тебе, бо ти — мій тато.

Мало не випустив кермо. Від несподіванки не міг поглянути в очі дівчинки і не знав, що сказати — вона очікувально дивилася на мене. Жінка витерла непрохані сльози зі своїх очей і відвернулася від нас. Мовчанка затягувалась — дитина чекала.

— Ну як же мені тепер називати тебе — княгинею чи Мавкою? — викречувався перед дитиною.

— Донечкою, — тихо й повільно вимовила вона.

Я схвильовано поглянув на жінку. Вона пригорнула до себе внучку й ніжно поцілувала її в голівку.

— Її батько загинув, ось вона й шукає його в кожному чоловікові, в кого такі ж очі, як у неї, бо я так її колись сказала.

Дівчинка мовчала, але не зводила з мене очей. І дійсно у неї були сині оченята, і густі вій підкреслювали їхню красу. За кольором очей ми були дуже схожі.

— Олечко, я б хотів, щоб у мене була така донечка, як ти, і дуже шкодую, що я — не твій тато.

— Чому? — дівчинка не змінила пози. — Чому? — повторила знову.

— Тому що я ще не жонатий і діток у мене немає, і поки що бути не може.

— Може.

— Як? — здивовано глянув на дівчинку, що заганяла мене з кожним запитанням у глухий кут, і я рятувався, відводячи погляд від її очікувальних очей, лише тим, що дивився за дорогою.

— Божу Матінку попросити треба, і вона принесе тобі мене.

Я вже сидів весь мокрий, і єдиним моїм бажанням було

— скоріше доїхати.

— Добре, маленьке сонечко.

— Мавка, — поправила вона.

— Добре, Мавко, я подумаю. Добре.

— Не добре, — сказала дівчинка й занурила своє личко бабусі на груди. Та гладила її, і в очах жінки стояв смуток. Решту дороги їхали мовчки. Наблизились до хати, що стояла на самому березі озера, й стук по кабіні сповістив, що це і є завершенням нашої дороги. Я зупинив машину біля хвіртки і швидко вискочив з кабіни, щоб допомогти жінці з дитиною зійти. Взяв на руки маленьке янголятко, що вже не дивилось на мене, і ніжно пригорнув до грудей. Вона в ту ж мить обвила мою шию рученятами і сховала своє личко у мене на грудях, як перед цим у бабусі. Я тримав її, і моє серце захоплювалося від жалю до неї.

— Не ображайся на мене, — шепотів я, — буду до тебе приїжджати, поки ти не знайдеш свого татка.

Вона підняла личко з повними сліз оченятами і так само тихо прошепотіла: «Правда?».

— Правда, — змовницьки моргнув я до неї, і вона тут же закліпала своїми густими війями у відповідь.

Ось і все. Дівчинка стрімко піднялася у мене на руках, вчепившись рученятами за вуха, дотягнулася до моєї негленої шокі — поцілувала, вивернулася з рук і побігла в будинок. Бабуся пішла за нею.

Я стояв, зачарований дитиною, а на грудях ще відчував маленьке і тепле тільце прекрасної Мавки. Шока горіла від поцілунку дівчинки.

— Що, дістала Олечка вас? — засміялась молода жінка, підходячи до мене. — Давай-те проїдемо далі, там батько ріже ліс.

Вона сіла в кабину, а я все стояв, не в змозі позбутись відчуття дитячих рученят і поцілунку. Зробив вигляд, що заглядаю на колеса, і повільно обійшов навколо машини. Їхали мовчки — мені не хотілось говорити, а жінка задумливо дивилась убік. До вечора перевозив з лісу дрова й стомлений відмовився від вечері. Дівчинки ніде не було видно, і я полегшено зітхнув, від'їхавши від двору...

Пізніше я дізнався, що батько дитини не загинув. Він просто покинув вагітну дівчину, з якою довгий час дружив. Уже коли мало бути весілля, він зумисно грубо повівся з нареченою і зник у невідомому напрямку...

«НА ДОБРО СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ!»

Шановна редакціє «Кримської світлиці!» Приєднує до ширих привітань з нагоди 20-річчя виходу в світ першого номера вашої газети!

Я, Березовський Микола Юліанович (рік народження — 1928-й), скарбник Товариства української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта», одночасно і адміністратор Народного просвітанського хору міста Червоноград, вашу газету передплачую вже багато років. Газета дуже потрібна! В ній патріотизм, ідейне спрямування, широкий спектр різних питань, а для мене особисто вона — моя національна газета!

На сторінках газети я ділюся враженнями від поїздок нашого хору до Севастополя на конкурси-фестивалі «Моя співуча Україна», які вже багато років організовує п. Тамара Маслова. В цих поїздках у нас програма чітка: виступ на конкурсі, святкування з українською громадою Севастополя Дня прапора і Дня незалежності нашої України, відправа св. Літургії Івана Золотоустого в УГК церкві Успіння Пресвятої Богородиці в Гагаринському районі міста, благодійні концерти.

Недавно наш хор теж відсвяткував своє 20-річчя, і я думаю чи не однієсний хор в Україні, що пройшов через буремне двадцятиріччя нашої історії і на зло усім ворогам і недоброзичливцям існує, їздить з концерта-

ми (понад 300 концертів і виступів), залишився палким проповідником української національної ідеї, української мови і пісні, захисником наших народних традицій і правдивої української історії.

Мав честь у нашому місті зустрітись з вашим працівником п. Сергієм Лашенком у сім'ї правдивих українських патріотів Дарії та Юрія Паєвських. Подяка йому за його статтю в газеті.

Проїшов Новий рік, відсвяткували Різдво. Як привітання для редакції надіслали кілька дисків, а це колядки, щедрівки, віншування, народні пісні, духовні твори у виконанні нашого хору, вони вам стануть у пригоді.

Віруймо, що в Божеському праві Станем разом щедрі і не злі, — На добро Соборної Держави, На добро Української землі!

м. Червоноград Львівської області

На фото: Микола Березовський вручає благодійну допомогу на будівництво церкви у Севастополі від Червонограда о. М. Квичу; виступ біля каплички УГКЦ Успіння Пресвятої Богородиці в Севастополі

* * *

Пісенний дарунок червоградського народного хору «Просвіта» — в редакції «КС». Звертайтеся — поділимося!

ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ РУДАНСЬКОГО

Як повідомив з Ялти голова конгресу координаційної Ради українців півдня Криму Мирослав Мисяк, 6 січня в день народження класика української літератури, першого міського лікаря Ялти

Сердечно дякуємо за шану до нашого видатного земляка, який своєю творчістю і служінням людям об'єднує нас!

Ольга ЮРЧИШИНА, головний бібліотекар наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова

«СІЙСЯ, РОДИСЯ, ЖИТО, ПШЕНИЦЯ!»

Початок зимового навчання школярів у 2013 році припав на 14 січня, день, котрий спрдавана шанували на Русі як Новий рік (старий). Вчителі школи № 11 Маріуполя вирішили відзначити це свято. Директор школи Зоя Борисівна Борух та педагог-організатор Марина Володимирівна Топалова запросили до

себе представниць маріупольського Союзу українок. Союз українок має свій клуб «Українська світлиця» при Маріупольському будинку вчителя, де часто проводить різні заходи, а вчителі та діти школи № 11 завжди відгукуються на їхні запрошення. Тепер союзнянки завітали до школи разом із вокальним колективом

«Грай, гармонь!».

Повна зала учнів у яскравому українському вбранні від 1 до 6 класу радо зустрічала виконавців, які спочатку заспівали пісню про зиму. Я повідала збіранню, що свято Коляди відзначали на Русі з давніх-давен. Тоді наші пращури вклонялись Сонцю, яке величали Дажбо-

гом і думали, що наприкінці грудня Сонце вмирає, тому й дні стають холодними та короткими. Це наповнювало їхні серця сумом. Але минало кілька тижнів, дні починали довшати, і давні українці розуміли — Дажбог-Сонце знову народжується! Українці-русичі здавна були хліборобами, їхнє життя цілком залежало від Сонця, відтак нове коло життя улюбленого Даж-

бога зустрічали радісними піснями на його честь.

На святі хор заспівав старовинні колядки. А коли гурт виконав жартівливу українську пісню із залученням народних інструментів, учні не лише підспівували, найсміливіші з них вийшли на сцену й танцювали! Було помітно, що вчителі теж ледве стримують себе, щоб не затанцювати. Душі маріупольців підсвідомо прагнуть народних українських пісень, яскравого, веселого Різдвяного свята!

На жаль, у Маріуполі поки немає традиції влаштувати Різдвяну ходу по місту. Через броньовані двері та домофони у під'їздах перестали ходити по будинках навіть малі колядники, яких радо зустрічали господарі ще кілька років тому. Але прагнення народного українського свята залишилось у підсвідомості жителів Донеччини. Треба лише його очолити і поновити чудову традицію Різдвяних свят, як це давно роблять у Львові й навіть у Сімферополі.

Ірина МОЛЧАНОВА, голова Маріупольської філії Союзу українок

УВАГА: КОНКУРС!

«Джерельце» оголошує конкурс на **кращий фантастичний** (але щоб було схоже на правду!) твір про те, **якою наша Батьківщина** (місто, село, вся держава) **буде через 20 років**. Поки що головний приз — оця ялинка (*на фото*), яка вся зроблена із цукерок (це поки дядьки-спонсори «стягнуть» на ще один велосипед!). Надсилайте на адресу редакції ваші вірші, статті, новели (бажано не більше двох стандартних друкованих аркушів) звичайною або електронною поштою, докладіть до них свої фото та вкажіть контактні телефони. **Конкурсні роботи прийматимуться до 1 березня**, кращі з них будуть опубліковані. Успіхів вам!

«МИ НАВЧАЄМОСЬ В УКРАЇНСЬКОМУ КЛАСІ!»

Доброго дня, «Джерельце»! Пишуть тобі учні 4-А класу Молодіжненської ЗОШ № 1. Ми навчаємося в українському класі. В класі нас всього 9 дітей, і ми всі дружимо між собою. З нашою вчителькою Ладією Анатоліївною Паромоною дуже уважно на класних годинах читаємо та обговорюємо статті у «Джерельці» та у «Кримській світлиці». Вам пишуть багато дітей, тому і ми вирішили розповісти про себе і нашу школу.

Наша школа знаходиться у мальовничому селищі Аграрне. Селище давно відомо усім кримчанам, воно розташовано за 10 км від Сімферополя. Тут функціонує Кримський агротехнологічний університет. Є парк відпочинку, де з квітня до листопада буяють різноманітні квіти. На території університету є пам'ятник М. І. Калініну — радянському державному діячеві, та стела співвітчизникам, які віддали своє життя при визволенні Криму у роки Великої Вітчизняної війни. В Аграрному діє і свій футбольний стадіон «Кримтеплиця» на 3000 глядачів та тенісний корт.

Наша школа була відкрита у 1964 році. Вона шанує і пам'ятає своїх учнів. На школі розміщена пам'ятна дошка випускнику Бережному С. Д., який героїськи загинув при

виконанні міжнародного обов'язку в Афганістані. Тут навчалось багато видатних людей: це відомий український режисер, сценарист і продюсер Оксана Байрак; С. І. Верба — міністр економічного розвитку та торгівлі АРК та інші. Зараз у школі навчається 320 учнів. Наш директор В. В. Бучинський — надзвичайна людина. Це талановитий вчитель і організатор. З ним цікаво мандрувати по Криму. Він багато чого знає і вміє.

Нещодавно в нашому класі пройшло свято «Здорові діти — здорова нація». Ми читали вірші, співали, танцювали. В заході взяли участь студенти духового та фортепіанного відділів музичного училища ім. П. І. Чайковського. Вони нас ознайомили з музичними творами композиторів-класиків. А ще ми зрозуміли, що здоров'я — це великий дар для людини. Кожна людина на землі повинна народжуватися здоровою, жити в злагоді та любові в родині, державі, підтримувати та зберігати здоров'я рідних і близьких, думати про прийдешнє, бути готовою передати своїм дітям набуті знання.

З повагою,

учні 4-А класу Молодіжненської ЗОШ № 1 Сімферопольський район, АР Крим

КАЗКА ПРО АПОСТРОФ

Колись літер було тридцять чотири. «Я» — король, «Ю» — королева, «І» — їхня донька. Усі вони були з двома слугами. М'який знак був королівським міністром, а у нього був помічник — апостроф. Літери були мешканцями королівства під назвою Алфавіт. Король, королева та їхня донька дуже любили апострофа — помічника м'якого знака. Він був добрий та працюючий. Апостроф, як його називають сьогодні, був не гірше, ніж донька короля і королеви. Його любило усе королівство, окрім однієї літери. І це була літера «Є». Цій «Є» докучило бути головною над усіма солдатами, адже на цій роботі тільки і робила вона, що кричала на своїх підлеглих. «Є» подумала, чому б не зайняти місце помічника міністра м'якого зна-

ка — апострофа. Вона надіслала листа апострофу, що йому треба їхати до королівства Книг, бо він там потрібен. Апостроф поїхав, а помічником міністру напросилася «Є». Незважаючи на те, що у «Є» також було двоє слуг, це не допомогло їй стати такою, щоб усе пом'якшувати, як це робили король з королевою. «Є» так і залишилася крикухою, яку ніхто не зміг полюбити. Міністру м'якому знаку також не подобався такий помічник. Але нічого не зробиш — апостроф поїхав.

«Що сталося заапострофом?» — питаєте ви. Він повернувся до королівства Алфавіт. Апостроф розповів, про що дізнався у королівстві Книг. Йому розповіли, що він народився у королівстві, де панує король Знак Оклик.

Цьому королю дуже потрібен в помічники апостроф. Та апостроф зажурився, що не знав, де це королівство і як воно зветься. Йому дуже хотілось побачити місце, де він народився. Тоді король «Я» сказав, що це королівство Знаків та сумно зітхнув. Апостроф пообіцяв відвідувати королівство Алфавіту, подякував за все королю із королевою і пішов.

Альона КУЗЬМІНА, учениця 5-В класу НВК «Школа-лицей» № 3

ВАЖЛИВИЙ ЗНАК

Якось увечері, коли звуки відпочивали після вечері, сидючи біля фонтана серед квітучих кущів троянд, до них підійшов маленький чоловічок і сказав:

— Добрий вечір, звуки! Я приніс вам невелике завдання від королеви Фонетики і якщо треба можете допомогти вам у його виконанні.

Він протягнув їм листа, в якому Фонетика просила перекласти з російської мови на українську декілька слів: «Солов'ї, бур'ян, в'юн, пер'я, семья, п'еса».

Звуки відразу взялися за роботу. Але, хоч здавалося, що вони все переклали вірно, слова, які в них вийшли, при вимові звучали якось не так, як треба.

От що у них вийшло: солові, бур'ян, в'юн, піря, сімя, песа.

— Сось погано вийшло! — засмутилися вони.

— Я знаю, що трапилося! — вигукнув звук «в». — Треба поставити в них м'який знак, як це було в російських словах.

Тут до них підійшов посланець королеви, який приніс цей лист, і сказав:

— Ви не можете цього зробити.

— Чому? — запитали звуки.

— Тому що в російській мові в цих словах

стоїть розділовий м'який знак. В українській мові м'який знак лише пом'якшує приголосні.

— Що нам тоді робити? Підкажи нам, якщо знаєш.

— Вам потрібно скористатися моєю допомогою, — відповів чоловічок.

— Як це? — здивувалися звуки. — Невже ти можеш нам допомогти, адже ти не звук і не буква?

— Я — апостроф! В українській мові я можу, якщо потрібно, замінити розділовий м'який знак. А взагалі, я показую, що приголосні б, п, в, м, ф та р, які можуть стояти переді мною, завжди вимовляються твердо, а голосні я, ю, є, ї, які стоять після мене, позначають два звуки — йа, йю, йе, йі.

Коли апостроф став на своє місце в словах, вони одразу стали вірно звучати, і всі дуже цьому зраділи.

Звукам дуже сподобався апостроф, і тому вони збудували йому будиночок поряд зі своїми. Тепер вони часто ходять один до одного в гості, а він завжди допомагає їм при перекладі та складанні слів.

Ганна ФІЛЮКОВА, учениця 5-Д класу НВК «Школа-лицей» № 3

АПОСТРОФ — ЦЕ «КОМА З ТВЕРДИМ ХАРАКТЕРОМ»

У граматичному царстві жила-була кома. Усі букви з нею дружили. Та була в них така проблема: в українській мові нема твердого знака, і замінити його нічим. Тому слова не були правильно складені. Кома сказала, що вирішить цю проблему, але ніхто їй не повірив, і тому з нею ніхто, крім букв: б, п, в, м, ф, р, я, ю, є, ї, не хотів більше дружити. Тоді вона злетіла в повітря і стояла тепер тільки між друзями, після б, п, в, м, ф, р і перед я, ю, є, ї. А через це у неї став твердий характер. Так із коми утворився апостроф.

Іван ЧАДОВ, учень 5-Б класу НВК «Школа-лицей» № 3

(Продовження казки про апостроф — у наступному номері)

ТУТ ЛЮБЛЯТЬ ДІТЕЙ!

Три роки тому в нашій родині постало питання — у який дитячий садочок віддати сина Тараса? Дуже хотілося віддати дитину в садочок з українською мовою навчання, але виявилось, що таких садочків у місті Євпаторія просто не існує, тому продовжили пошуки україномовної групи. В таку групу нам було «зась», бо їх дуже мало і вони функціонують не в кожному виховному закладі, ще й завелика конкуренція, щоб туди потрапити. Порадившись, ми вирішили, що дитині все одно треба розвиватися, й віддали її в дитячий садочок міста Євпаторії «Кузнечик». І не пошкодували.

Завідувачка цього дитячого закладу Ірина Михайлівна Гончаренко створює всі умови для фізичного, морального, психологічного виховання підростаючого покоління. Вихователь Тетяна Олександрівна Суміна та Олена Анатоліївна Терещенко з любов'ю ставляться до дітей, враховують їхні індивідуальні особливості. Крім щоденного навчального процесу постійна увага надається і вихованню особистості, що допоможе дитині без перешкод адаптуватися в навколишньому середовищі.

Наприкінці грудня ми завітали до дитячого садочка з нагоди новорічного свята. Діти не тільки розповідали вірші, водили хоровод, спі-

вали, але й показали батькам і гостям справжню новорічну виставу за мотивами твору Миколи Гоголя «Ніч перед Різдом». Музичний керівник Ельміра Аджамілівна Кашка зуміла не тільки підібрати новорічний сценарій, що повністю відповідав віковим особливостям дітей, він ще й був зовсім не схожий на всі інші новорічні свята. Під час цієї вистави кожна дитина, а їх у групі більше двадцяти, змогла проявити свої індивідуальні здібності: дівчата танцювали «Танок ялинок», співали частушки, хлопці-козаки виконали справжній «Гопак», всі дійові особи добре знали свої ролі, не тільки читали вивчені напам'ять вірші, а й під час декламації за допомогою ру-

хів, жестів, міміки набували рис своїх героїв.

Присутні батьки, гості були захоплені побаченням, тим, що п'ятирічні малюки можуть вивчити стільки слів,

запам'ятати безліч сценічних рухів. Від імені всіх батьків хочу сказати велике спасибі завідувачу дитячого садочка Ірині Михайлівні Гончаренко, вихователям групи «Ка-

пітошка» Тетяні Олександрівні Суміній та Олені Анатоліївні Терещенко, музичному керівнику Ельмірі Аджамілівні Кашці за їхню терпіння, наполегливість у такій

нелегкій праці! Бажаємо вам постійного педагогічного зростання та творчого нагнення!

Наталія ЯКОВЕЦЬ м. Євпаторія

ЛИЦАР ЗЕЛЕНОГО СВІТУ

Згадуючи письменника, Павло Загребельний дав влучну характеристику двом типам людей. Людини-творця, яка прагне пізнати природу і жити з нею в гармонії, і «зраціоналізованого й збухгалтеризованого технократа». Народився Михайло Іванович Чабанівський 18 вересня 1910 року в селі Лигівці Сахновщинського району на Харківщині. Своє захоплення красою рідного краю він передав у автобіографічній повісті «Степовий цвіт»: «Не забути мені росіяні ранки, перші помахі крил степового шуклика, буйне квітання широких ланів, ...покрик поїзда, який мчить на Полтаву, зелені береги Орільки, нашої тихої річки...». Сільський учитель Іван Циба — батько Михайла — у 1910 році зважився на відчайдушний крок: продав корову, аби видати власним коштом у Лозовій збірку власних поезій «Думки-лебедоньки». Не дивно, що ця любов до рідного слова передалася й синові, майбутньому письменникові. Літературну діяльність починав з поезій (які з'являються у журналах, починаючи з 1931 року). Підписується ім'ям Михайла Циби або псевдонімом Михайла Чабанівського. З 1932 року батько Іван Миколайович уже працює інспектором у Комісаріаті народної освіти, потаємно друкує листівки-звернення до селян, у яких закликає не віддавати хліб радянській владі, бо добре розумів загрозу голодомору. «Турботу» про народ оцінили — Івана Миколайовича розстріляли, а його сина було звільнено з роботи. Життя здавалося нестерпним — твори не друкувалися, довелося скуштувати гіркого хліба, працюючи на заводі, в шахті. А потім Михайло Чабанівський пройшов воєнними стежками, спочатку рядовим солдатом, потім фронтним кореспондентом. Війну закінчив майором. У статті «Слово про батька» старша донька Ліна Сперкач-Чабанівська згадує: «Мені було місяць від року, коли розпочалася війна, і батько пішов на фронт... Якось у повоєнний дитсадочок завітав худорлявий чоловік і, назвавшись моїм татком, підхопив мене на руки... Я побачила батька змореного, блідого, виснаженого війною...».

У 1949 році побачила світ перша збірка оповідань письменника «Свіжа скиба». Невдовзі з'явилися такі повісті, як «Срібні ключі» (1953), «Степовий цвіт» (1956), «Стоїть явір над водою», «Катюша» (1960), «За півгодини до шастя» (1963), «Лебедина сага» (1969), «Журавлинка» (1971), «Заповіт» (1972); роман «Тече вода у синє море» (1961) та близько 100 новел та оповідань. Ці твори об'єднує спільна тема — любов до землі, лісу, річки. Любов до усього живого. Недаремно Павло Загребельний назвав Михайла Чабанівського «лицарем зеленого світу», а харківський письменник Дмитро Панчирь — «неосаяною душею». Російський письменник Л. Леонов так відгукнувся про його повість «Стоїть явір над водою»: «Людині на землі притаманна любов до лісу, щедрого і мовчаного в своїх нещастях друга. Ліс, як говорить в народній загадці, — по-весні веселить, влітку холодить, восени годувє, а взимку гріє. Та чому ж сучасна людина не подумав про сумне майбутнє лісів на землі? Чому не хоче збагнути простих істин, що ліс — наш друг незрадливий і давній, перевірений і щедрий, друг у минулому, теперішньому і майбутньому?».

ЗЕЛЕНИЙ ЯВІР

МИХАЙЛА ЧАБАНІВСЬКОГО
Вражає енциклопедичністю знань повість «Стоїть явір над водою». Треба бути неперевершеним фахівцем у галузі лісництва, щоб так вичерпно подати матеріал. В образі діда Ялисея бачимо самого автора, який промовляє мудрим голосом: «У нас на Україні хата без вишневого садочка називалася байбаком: щось середнє між волоцюгою і одчайдушним парубійком, який не має ні притулку, ні людської подобі — так собі, наче відчужена гіллячка...». А хіба не сучасними видаються слова «народного агронома» Ялисея: «Якби я був учителем, я б неодмінно організував у школі куточок рідної природи... Почав би з

того, що зібрав би листя з усіх дерев, щоб кожен учень навчився розпізнавати лісові породи з листя... А потім засушив би травинки — хоч по одній з усієї великої сім'ї польових і лісових рослин. Аби знали дітки, що воно таке чистотіл, звіробій, тисячолісник, ожина, безсмертник». Чарують своєю поетичністю такі знайомі назви, як «вовконіг, вочве лико, вовча лапка, гадюча цибулька, гусячі лапки, дзвоники, сокирки, забий-круча, заяча капуста». До кожного розділу повісті письменник дбайливо підібрав епіграфи, серед яких, зокрема, і слова О. Довженка: «Хто не посадив і не виростив п'яти деревин до двадцяти років — плати за чисте повітря».

«Певен, що сучасники прочитають книгу з болем і задоволенням, — пише Павло Загребельний. — З болем тому, що вона розповідає, як

потоків. Це був крик душі — «О малих реках». Через десятиліття українське товариство «Знання» випустило його книжечку «Оберігаймо рідну природу», яка філософськи узагальнювала міркування літератора з приводу існування зеленого світу, його крихкості й порятунку. Досі письменник-публіцист запрошував свого читача в «зону одвічної тиші», до «садка вишневого коло хати» та «каліновими гаями», з чарами Дніпра і Дінця, благаючи кожного, кому дорога наша планета: «Залишимо Юрасиком діброви», «Не даруйте синові рушницю», й укліном переконував «не забувати про долю красуні Геї», «не сполохати соловейка»... Його працею зацікавився сам Леонід Леонов, автор «Нашестя» й «Російського лісу». Депутат Верховної Ради знав деякі московські псевдоніми українського письмен-

ГРЕС. Досі Журавлинка жила між небом і землею, поза простором і часом — зі своєю незайманою природою, мудрим побутом і особливими людьми — журавлинцями. А зі зведенням велета електроіндустрії на вугіллі виростило на місці близького села багатоперехове місто, назване Українкою; з'явилася дамба, яка роз'єднала Козинку і Дніпро; замість запашного повітря заклали гирі дими...» — характеризує повість Микола Шудря. До речі, «Журавлинка» з'явилася на світ у 1972 році, за рік до смерті письменника. З любов'ю до рідної землі живе журавлинський довгожитель Сидір Байдашний, який відмовився залишити рідну хату й оселитися у міській квартирі. Таким самим невтомним трудівником рідної землі постає Федір Іванович Барабаш, герой повісті «Заповіт». «Задумав я сто гектарів саду

ликий художник вразив мене своїм хистом новеліста, — відгукувався Михайло Чабанівський. — Чого лише не може зробити талановита людина! І хоча автор пише, що його сповідь «без моралі», ми ж знайшли в ній велике й шляхетне повчання... Отак треба писати навіть газетні матеріали, щоб мораль, головна думка не лежала на поверхні». Найкращим пам'ятником для письменника вважав залишені ним книжки, які не припадають пилом, а кризь роки продовжують працювати.

Тому засновники літературної премії імені Михайла Чабанівського започаткували дві номінації — «Проза» й «Публіцистика». У номінації «Проза» цьогорічним лауреатом визнано Надію Матюшенко-Гребенюк (педагог за освітою, член Національної спілки журналістів, автор збірок «Бабусині ластівки», «Жменька сміху», «Краю мій співучий», «Деся сопілка грає», «Сяйво полярної зірки»). У номінації «Публіцистика» відзначено публіцистку Наталію Осипчук на екологічну тематику («Неначе вихором знесене село...», «Повторення Куренівської трагедії», «Домашній міні-Чорнобиль»).

«Нам не варто чекати милості від природи, наше завдання — силоміць взяти її у неї», — під таким «революційним» гаслом плондрувалася її краса і створювалися «штучні моря». Каскад дамб від гирла Прип'яті до Нової Каховки, наче міна сповільненої дії: ніхто достеменно не знає, як те «новаторство» відгукнеться у майбутньому. І хоча сумніви щодо доцільності створення дніпровського каскаду висловлював ще Олександр Довженко («Навіщо ці божевільно дорогі гідроелектрогиганти на прекрасних річках? Це затоплення міст і сіл?»), проте натхненники експериментів від своєї ідеї не відмовилися. Тезу про те, що письменники — завжди пророки, хоча і люблять цитувати, проте забувають про неї, коли вона стає «незручною». Плондрвання Дніпра не сприймає і Олександр Гончар: «Вдарить комусь у голову: давай ще одну ГЕС, і вже рубують плавні, замість них гниле море смердить, густе, як кисіль...».

«Оскільки село Зарубенці розташоване у придніпровській долині, то підлягає виселенню», — ці слова одного дня довелося почути мешканцям стародавнього козацького села на Дніпрі. Пішло під воду і село Гусенці, а от старовинна, «предвічна» Свято-Преображенська церква вілліла. Про події далекіх 1960-х років минулого вже століття згадувала Софія Сорокова: «Ми, мешканці Зарубенці, не вірили, що такі доведеться залишити рідне село і податися на невідоме місце. Полишити ці райські землі і віддати на загибель батьківську хату? А що буде зі старою грушею, на якій збудував гніздо лелека?». Зібравшись на віче, люди вирішили: просити у «вищестоящих інстанцій» переселити село на гори, де колись воно і було. Приїздили навіть профільні фахівці, зробили план, розбивку села. У людей зажеріла надія, що вони залишаться на своїх місцях, та їхнім планам не судилося здійснитися. Хоча і не було війни, довелося переселитися. Чому так сталося? Згадуючи минулі події, Софія Федорівна розмірковує: «Не знайшлося серед наших односельців заповзятого, рішучого, наполегливого, незалежного, невідкупного». І хоча Зарубенці, як і сотні подібних сіл, спіткала сумна доля, Софія Сорокова не припинила боротьбу навіть тоді, коли, здавалося б, все втрачено. Причина? «Ніколи не можна опускати руки. Ніхто, крім нас, не боронитиме рідну землю. Хоч, аби сучасна молодь не була байдужою, інертною, бездіяльною. Бу людьми без роду-племени легко маніпулювати, їх легко обдурити», — переконана Софія Федорівна, яка й досі не може змиритися з гірким статусом «переселенця». І Софія Сорокова, і колишні зарубенці чекують на нові прозові і публіцистичні твори. Бо це не просто «природоохоронна» тематика, а насамперед — застереження прийдешнім поколінням. Природа ніколи не помиляється; помилки ж і непорозуміння йдуть від людей.

Ольга БІДНЕНКО

ПРИРОДА ЗАВЖДИ ПРАВДИВА...

Напевно, немає більш невдячної для письменника теми, ніж так звана природоохоронна. Хочеш писати про квіточки та рослини, занесені до Червоної книги, будь ласка. Але, борони Боже, торкнутися тем, які зачіпають чийсь «великі» інтереси. Тим ціннішою видається рішення Сахновщинської районної ради Харківської області від 25 січня 2006 року затвердити положення про Всеукраїнську літературну премію ім. Михайла Чабанівського (до співзасновників увійшли також Харківська організація НСПУ та агрофірма «Прогрес» села Лигівка). Премія присуджується в двох номінаціях: проза (за кращий прозовий твір, присвячений висвітленню громадянської позиції молодого покоління і утвердження його як рушійної сили в суспільстві; ідея твору має бути виражена словами: «Молода людина — господар у своїй країні»); а також публіцистика (за кращий публіцистичний твір, присвячений успішній діяльності наших сучасників у справі захисту довкілля і утвердження в свідомості збереження екосфери як єдиного можливого середовища для існування людини).

Премія має на меті заохотити сучасних прозаїків до написання творів, присвячених висвітленню кращих здобутків сьогодення, а також для популяризації новітньої української літератури для сільського населення. Щороку у селі Лигівці збираються письменники з усієї України, які своїми творчими здобутками і активною громадянською позицією удостоїлися літературної премії імені Михайла Чабанівського.

іноді легкожовані ставляться люди до лісових багатств наших, із задоволенням тому, що від першого до останнього рядка повість присвячена охороні наших лісів, сповнена широкою відданістю і любов'ю автора до рідної землі, до людей, які стережуть і примножують наш зелений набуток для прийдешніх поколінь».

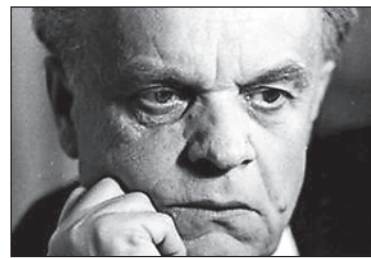
А повість «Лебедина сага» починається цитатою з Гете: «Природа не визнає жартів; вона завжди правдива, завжди серйозна, завжди сувора; вона ніколи не помиляється; помилки ж і непорозуміння йдуть від людей». Лише свідомо громада здатна протидіяти і протистояти безжалісним руйнівникам, які вирубують ліси, забруднюють і замулюють ріки, безжалібно експлуатують надра землі. Саме тому твори Михайла Чабанівського не втратили своєї актуальності і наступальності в наш час. Ми знову і знову звертаємося до цих творів-застережень, творів-набатів, аби від почуття «шляхетного жалю» (за Вернадським) перейти до конкретних дій. Справді, чи не кожен автор, причетний до написання книжок на «природоохоронну тематику», запитував себе: «Чи дієве моє слово? Чи здатне мє публіцистичне слово не лише розбурхати почуття жалю, а й спонукати до рішучих дій, коли йдеться про захист природи?». Напевно, найкращу відповідь дав письменник Анатолій Дімаров: «Я переконаний, що коли б Михайло Чабанівський дожив би до наших днів, він би очолив партію зелених». (Власне, Михайло Іванович був одним із засновників республіканського Комітету захисту природи, ініціатором озеленення автодоріг, про що він писав у тодішній республіканській періодиці).

ЛЕТЯТЬ ЖУРАВЛІ

Надзвичайно зворушливі і теплі спогади про побратима залишив відомий письменник Микола Шудря: «З переважної безлічі статей письменника-патріота і природолюбця вирізнялися розповіді про охорону довкілля, на захист земної краси — лісів, річок, птахів — та людського братства. Ще 29 травня 1957 року в газеті «Известия» Михайло Чабанівський висловив свої погляди на долю «голубих сестер людей» — замулених плес річкових

нік; чув про відповідальність і виконавську обов'язковість Михайла Івановича як журналіста-публіциста й тому звернувся безпосередньо до нього за допомогою. Треба було заступитися за робітника Охтирського лісгоспу Федора Макеева. Завдяки наполегливим клопотанням прокуратура змінила вирок народного суду, заарештованого виправдали й визволили з так званого сибірського «спецпоселення». У листі від 26 червня 1963 року Леонід Максимович із радістю відповів на цей крок: «Наші з Вами турботи увінчалися успіхом. Одним лісником в Україні побільшало». Ця історія мала і продовження. Через два роки, у грудні 1965 року, знову надійшло прохання від майстра слова, але вже занотоване його особистим секретарем. Хворий літератор-депутат, занедужавши на грип, навіть побоювався підписати листа. До нього надіслав тривожний сигнал із міста Сум Олександр Церковницький. Той повідомив, що місцеве начальство зухвало задумало знести давню церкву Воскресіння. «Мені пишуть, — розповідає письменник, — що церкву вважається чудовим взірцем українських храмів XVII століття. Макет цієї будівлі зберігається в історичному музеї, а саму церкву, бач, руйнують... Чи не вдарити нам у пресі в усі дзвони з приводу такого сумного явища?». Киянин негайно відгукнувся: «Для мене буде за честь виконати будь-яке Ваше доручення, що спрямоване на благо культури. Хоч уже виходили в газетах подібні статті про варварське ставлення на місцях до пам'яток давнини, проте я зв'язався з автором листа й, зібравши відомості про церкву, беруся за діло...».

У повісті «Лебедина сага» автор з художньою майстерністю створює образи людей, що віддано служать рідній землі, бережуть її ліси, річки, птахів. Так само рішуче борються проти бракон'єрів, бездушних нищителів природи. Автор з любов'ю пише про молодих сучасників (егер Казимир), які продовжують традиції своїх старших попередників. Задумано змальовано «зелений окаміт журавлиного безмежжя» у повісті «Журавлинка». «Не потрібно й напружувати думку, щоб відгадати, про що мовиться, про будівництво Трипільської

закласти...», — говорить він і залишає заповіт берегти красу землі, щоб не соромно було перед прийдешніми поколіннями. Як бачимо, Михайлу Івановичу вдалося найголовніше — не зрадити себе, знайти свою тему і залишити добрий слід на землі. Невипадково майже всі твори Михайла Чабанівського у мальовничих Плятах (що місцину письменник обрав ще у 1955 році). Спочатку, до 1964 року, винаймав куток у місцевого селянина, а потім придбав у художника Михайла Дерезува мазанку на вулиці Жовтневій, 32 (нині — Андрія Малишка). І хоча Михайло Іванович лише вряди-годи відривався від праці, щоб поспілкуватися з письменниками і митцями, він не став «плютівським відлюдником», а залишився у пам'яті людей як палкий захисник зеленого Подніпров'я. «Саме Пляти дали змогу степовику з полтавської Лигівки засвітитися всіма гранями: небуденним талантом, мужнім заступництвом і невдалим поклонінням перед найбільшим взірцем природи — людиною», — згадував Микола Шудря. Тож не дивно, що «земляки, письменники-побратими, плютівчани, рідні і близькі Михайла Івановича пам'ятають незміряно сяючі доброту очі — очі сина Землі і Неба», — згадує молодша донька письменника Оксана Хорозова-Чабанівська. Щоб уявити творчу майстерню письменника, треба відвідати Літературно-мистецький заповідник у Плятах. Там, у хатині, відкрито меморіальний музей Михайла Чабанівського. В одній її половині міститься експозиція, присвячена творчості Андрія Малишка, в іншій — розташувалася світлиця Михайла Івановича (нею опікується Оксана Хорозова-Чабанівська). У школі рідного села Лигівка письменника невідповідно називають «взірцем любові до природи», адже своєю творчістю він підтвердив ці слова. Нині у Лигівській школі діє наукове товариство імені М. Чабанівського за двома напрямками: літературна секція та секція біології, метою яких є пропагування літературної спадщини майстра-прозаїка, формування екологічної свідомості юнацтва.

ЗБЕРЕГТИ ПАМ'ЯТЬ ПРОВ ПИСЬМЕННИКА

Сучасники згадують про Михайла Чабанівського не лише, як про прозаїка, але й невтомного публіциста. Адже з-під його пера вийшло безліч статей, нарисів, рецензій, сценаріїв, репортажів. Читачі «Вечірнього Києва» і досі пам'ятають його виступи на шпальтах улюбленої газети. А сам Михайло Іванович захоплювався «вечірніми розмовами» Максима Рильського. «Ве-

Михаил
ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-52, 2012 р.
№ 1-3, 2013 р.)

3.5. ПЛАТА ЗА ПОДВИГИ КУЗНЕЦОВА — ГИБЕЛЬ ТЫСЯЧ НЕВИНОВНЫХ...

Поскольку под маской «партизан» часто скрывались те же «спецотряды МГБ», то и методы их были специфично «эмгэбистскими»: во время войны с Германией они действовали «под видом украинских националистов», направляя всю жестокость карательных акций немцев против национального движения. При этом часто и безвинно страдало мирное население. Об одном из таких случаев проговорился в своих воспоминаниях известный командир спецотряда МГБ Д. Медведев (1957. — С. 284-285): «Стало известно, что в Ровно по подозрению в убийстве Геля (приближенный к Гитлеру высокопоставленный чиновник из Берлина. — М. Л.) арестовано и расстреляно 38 самых известных украинско-немецких националистов». Эта акция была вызвана специально оставленными Кузнецовым на месте осуществленного им убийства документами плененного партизанами «эмсисара Степана Бандеры», приложив к ним «написанную таким же почерком» чекистскими умышленными директиву, из содержания которой однозначно вытекало, что убийца действовал по приказу руководства ОУН. «Мы очень боялись, чтобы не остался незамеченным «потерянный» Кузнецовым кошелек», — отмечает Медведев. Но результаты провокации превзошли все надежды, и «аресты не ограничились только Ровно. Подобные известия не могли не вызывать у нас чувства удовлетворения», — вспоминает известный «партизанский» вождь. Репрессии действительно не ограничились Ровно, равно как и упомянутыми 38 украинцами, поскольку то была не единственная акция медведевцев, в которой они «подставляли» украинское население. Так, осуществленное Кузнецовым во Львове покушение на заместителя губернатора Галичины О. Бауера, отмечает В. Косик (1993. — С. 424), «вызвало страшные репрессии со стороны немцев: две тысячи расстрелянных заложников и несколько сотен повешенных украинцев политических узников. В донесении Кузнецова с удовлетворением подчеркивалось, что, как и в Ровно, провокация во Львове была очень успешна. Кузнецова повстанцы УПА расстреляли 9 марта 1944 г.».

Впрочем, само только «присутствие партизан вызвало усиление немецких репрессий. Около сотни украинских сел были уничтожены в ноябре 1942 года, а население некоторых из них было уничтожено». Во время упомянутого рейда ковпаковцев это бросилось в глаза комиссару соединения С. Рудневу (АД: Дневник..., 1943, л. 15): «...Идя через Лесопилку и Милашевичи, увидели жуткое зрелище: чудесный хутор и село Милашевичи, где мы стояли постоем зимой, сейчас сожжены до основания, одни только дымоходы торчат...».

Во всем мире известна трагедия чешского поселка Лидице, который, как информирует «УСЭС», «10.VI.1942 немецко-фашистские оккупанты, обвинив жителей в укрытии патриотов, полностью разрушили, мужчин расстреляли, женщин и детей отправили в лагерь смерти». А кто в мире, или хотя бы в украинском государстве, знает, что в Украине было 250 таких сел, как Лидице (Українська РСР., 1968. — С. 149). Так, например, 23 сентября 1942 г., как свидетельствуют архивные немецкие документы, были уничтожены села Борки, Заболотье, Борисовка, Кортелисы, при этом «замкнутые в церкви и других зданиях 2892 жителя Кортелисов сгорели в пламени (мне навсегда врезалась в память цифра, выведенная на невзрачном обелиске в затерянном среди житомирских лесов селе Копище — я там работал в студенческом стройотряде на строительстве коровника — где, как рассказали его уцелевшие жители, во время войны «квартировали» партизаны А. Федорова: 2878 — именно столько жителей уничтожили каратели. — М. Л.). В январе 1943 г. «было уничтожено село Козари Черниговской области вместе с 4268 жителями» (Косик, 1993. — С. 277, 280).

А кто уж говорить об аналогичных поступках «своих» — энкаведистов? Понятно, что-то подобное у советского человека и в мыслях не возникало. Но — было! К тому же приобрело массовый размах — и не только во время войны.

Но вернемся к «бандитам УПА». Вот, в частности, что читаем в «Информационном бюллетене № 8/63» ЦК КП(б)У за 13 января 1945 г. (АД: О фактах нарушений революционной законности в западных областях УССР., 1945, л. 34): «Утром 22.10. [1944] для ликвидации банды в с. Кривеньки [Пробужнянского района Тернопольской области] из Чертова прибыли бойцы войск НКВД в количестве до 60 чел. во главе с майором Полянским и представителем УНКВД младшим лейтенантом Молдовановым. Однако банды в селе уже не было. Пребывая в нетрезвом состоянии, бойцы по приказу майора Полянского и младшего лейтенанта Молдованова совершили дикий погром села. Так, были расстреляны 10 жителей этого села в возрасте от 60 до 80 лет, сожжено 45 домов со всеми дворовыми зданиями, домашним имуществом и большим количеством намолоченного хлеба (вот они, отголоски приказа № 0428 Верховного... — М. Л.). Среди расстрелянных пятеро являлись членами семей военнослужащих (Капустяник В., Поломарь И., Остапчук И., Савуляк А., Киевский П.). Из 45 сожженных жилищ 20 являются хозяйствами красноармейскими. Присутствующие при поджоге зданий и расстреле граждан нач. райотдела НКГБ Беляев, нач. райотдела НКВД Костин, райвоенком Кондрашин не приняли никаких мер для прекращения провокационных действий майора Полянского и младшего лейтенанта Молдованова...».

Напрашивается аналогия: эти действия тоже вполне отвечают портретам «цивилизованных освободителей», написанным в XVIII ст. иностранным очевидцем «присоединения» Крыма, а в XIX — Л. Н. Толстым (см. п. 1.5).

3.6. ПРОЗРЕНИЕ КОМИССАРА РУДНЕВА. Вопреки тому, как советская историческая наука, прославляя знаменитый «от Путивля до Карпат» рейд партизанского соединения Ковпака², утверждала, что он якобы «активизировал борьбу трудящихся западных областей Украины против немецких оккупантов» (см., напр., УСЭС, том 2, 1988, с. 16), тогдашние записи партизанского генерала Руднева это нечто опровергают. Напротив, чем дальше это «партизанское» соединение продвигалось вглубь Западной Украины, тем чаще комиссар записывал в дневник о националистах: «15 июня 1943 г. националистическое село Драть прошли без жертв, хотя стрельба была по беглецам (т. е. стреляли в спину убегающему мирному населению, т. к. вооруженные бойцы УПА наверняка отстреливались бы... — М. Л.). Весь район насыщен националистами. 20 июня. Командир разведгруппы 3 сб (3-й стрелковый батальон. — М. Л.) по радио сообщил, что держал бой с националистами 40 минут. Имеют двух убитых. 21 июня. Клецька-Велька на 100 % националистическая. 22 июня. Стоим близ Ровно. Все села заражены националистами. 23 июня. Делаем остановку 25 км северо-восточнее Ровно. Все села заражены националистами. Часто стреляют из-за угла, из кустов, из ржи и тому подобно...» (АД: Дневник..., 1943. — С. 23-28).

Но постепенно даже «главный» комиссар ковпаковцев вынужден был признать, что повстанцы «бьются против немцев», более того — именно они «бьют немцев» там, где «за два года не ступала нога ни одного партизана» (там же. — С. 24, 31, 38), т. е. жители Западной Украины и без «активации» со стороны ковпаковцев боролись «против немецких оккупантов».

3.7. ДЕЙСТВИТЕЛЬНО ЛИ «КРАСНЫЙ ТЕРРОР» НА ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ БЫЛ ОТВЕТОМ НА «ТЕРРОР БАНДЕРОВСКИЙ»? Не ставя себе целью «отбеливать» или «очернять» действия как частей МГБ-КГБ и Красной Армии, так и воинов УПА — на войне, как на войне: в белых перчатках давно уже не воюют! — все же отметим, что последние просто вынуждены были прибегнуть к «неправильной» партизанской (по сути, а не только по названию) войне, поскольку вступили в смертельную схватку с врагом, который имел несравненно большую промышленную, военную, политическую, пропагандистскую мощь и, в конце концов, человеческие резервы, т. к. опирался на мощь огромного государства, во время как повстанческие структуры создавались на принципах самоорганизации. Зато он не имел того, что имели — и без чего, бесспорно, эта борьба не могла быть столь длительной — повстанцы: родной земли под ногами и самоотверженной поддержки местного люда, невзирая на постоянные массовые репрессии со стороны «народной» власти. Именно благодаря постоянной подпитке УПА от «корне-

вой системы», и невзирая на значительные потери — скажем, только на протяжении 1945 г. повстанцы «потеряли 9 тыс. убитыми» (История Украины, 1996. — С. 336), — она продолжала оказывать вооруженное сопротивление до середины 1950-х. По оценкам историков (Малый словник історії України, 1997. — С. 407), «всего за годы существования УПА в ее рядах побывало до 400 тыс. лиц».

И хотя со стороны повстанцев, ясное дело, тоже бывали случаи чрезмерной жестокости, вызванные разными обстоятельствами — вплоть до отчаяния от безысходности, осознания невозможности победить «красного колосса» (термин известного в Швеции исследователя становления советского военно-промышленного комплекса в передовые десятилетия, ведущего научного сотрудника Шведской военной академии Л. Самуэльсона), несмотря на самоотверженность и жертвы, однако такого массового террора против местного населения, какой осуществляла «народная» власть, с их стороны не было и не могло быть в принципе, поскольку это НАСЕЛЕНИЕ, кроме разве что тех немногих, кто открыто стал «на сторону Москвы», БЫЛО ДЛЯ ВОССТАВШИХ СВОИМ, в отличие от «освободителей», которым оно казалось, — и не без оснований — непонятным и враждебным, а следовательно — чужим. Поэтому репрессивные мероприятия ОУН-УПА задевали не население вообще, а преимущественно функционеров «новой оккупационной власти», в то время как советские карательные-репрессивные органы часто сползали к борьбе против западноукраинского люда вообще, о чем неопровержимо свидетельствует огромный массив архивных документов (и не каких-то там «левых», а советских «компетентных» и компартийных органов), выбивая из-под ног коммуно-большевистских «правдорубов» излюбленного конька о «чистых руках» «освободителей» из НКВД-МГБ-КГБ и «кровавых преступлений бандеревских головорезов»...

И таких примеров произвола, истязания и истребления невинных — только официально зафиксированных, а это, думается, только надводная часть огромного айсберга «советского» насилия — не перечислить. По сути, в Западной Украине шла война, на-

правленная на массовое истребление носителей ненавистного «галицкого» духа.

Как подчеркивает исследовательница людских потерь Украины З. Служинская (Служинська, 1994), только от «золотого сентября» 1939 года «до гитлеровского нашествия депортировано, арестовано и ликвидировано большевиками 1 822 818 чел., что составляет приблизительно 17,8%» общего количества населения Западной Украины. Сталинский план депортации ненавистных «галичан» «не выполнялся, т. к. не хватало транспорта», а потому с частью репрессированных «разбились» на месте: лишь в июне 1941 г. «по всем тюрьмам Западной Украины в течение нескольких дней энкаведисты садистски, тайно, со средневековыми методами истязания замучили 42 648 мирных людей» [документы НКВД, которые подтверждают эти массовые уничтожения не только осужденных, но и лиц, которые еще только находились под следствием, опубликовал генерал-лейтенант юстиции Иван Билас в книге «Репрессивно-карательная система в Украине: В 2-х томах (Билас І. Репрессивно-каральна..., 1994)].

Кстати, как справедливо отмечает Д. Цивюк (Война «ветеранов» с бандеровцами продолжается // «Звон Севастополя», август-сентябрь 2001, Севастополь), в 1939 г., когда в Западной Украине установили советскую власть, там «бандеревцев вовсе не было. Никто не провоцировал органы НКВД к тотальным репрессиям (любят некоторые «правдолюбцы», особенно из числа ветеранов НКВД-МГБ-КГБ и привилегированной партноменклатуры, закинуть, мол, это в ответ на бандеровский террор «органы» были вынуждены прибегнуть к жестким адекватным мерам. — М. Л.). Так почему же тогда с первых дней после «воссоединения» западноукраинских земель палачи НКВД заполняли тюрьмы теми людьми, которых освободили? Почему беспричинно расстреливали и мордовали невинных? Почему по-ордынски вывозили в Сибирь сотни тысяч жителей Западной Украины? Почему только в июне 1941 года в тюрьмах Западной Украины замучено десятки тысяч людей? Почему?» Вопрос можно продолжить — ответ (кроме циничной демагогии) у «правдолюбцев» нет...

(Продовження буде)

¹ Не раз наблюдая подобную картину — усиленную еще и присутствием кучки поникших от горя детей и женщин — в кадрах военной хроники, советский люд послевоенных поколений и подумать не мог, что это вовсе не обязательно творение кровавых рук гитлеровских оккупантов.

Да и официальные издания — тогда советские, а теперь и российские — доказывали, что именно «оккупационные войска и немецкие ВВС разрушили полностью в СССР, то есть взорвали, сожгли, разрушили дотла... 1700 городов, 70 000 сел и малых населенных пунктов..., 98 000 колхозов (их материальную базу, здания, фермы, хранилища), 1876 совхозов с их поселками» и тому подобное (Похлебкин, 1999. — С. 507; эти же цифры приведены в советских изданиях — см., напр., монографию «Советский Союз в годы Великой Отечественной войны: 1941-1945», с. 692). И даже не возникало вопроса, а для чего, собственно, захватчикам массово сжигать здания, хлеб, разные материалы, когда они все это и так уже захватили, а следовательно, могли употребить себе на пользу? Конечно, не исключено, что к таким последствиям могли привести бомбардировки и обстрелы, но никоим образом не преднамеренные массовые поджоги и разрушение со стороны вермахтовских агрессоров. А вот «свои», оказывается, на этом серьезно специализировались...

Так, «отец и учитель всех советских людей», а на ту пору — еще и Верховный Главнокомандующий И. Сталин приказом № 0428 от 17 ноября 1941 г., прикрываясь грифом «Секретное», требовал (Скрытая правда..., 1992. — С. 211): «Разрушить и сжигать дотла все населенные пункты в тылу немецких войск на расстоянии 40-60 км вглубь от переднего края и на 20-30 км справа и слева от дорог. Для уничтожения населенных пунктов в УКАЗАННОМ РАДИУСЕ НЕМЕДЛЕННО БРОСАТЬ АВИАЦИЮ, ШИРОКО ИСПОЛЬЗОВАТЬ АРТИЛЛЕРИЙСКИЙ И МИНОМЕТНЫЙ ОГОНЬ, КОМАНДЫ РАЗВЕДЧИКОВ, ЛЫЖНИКОВ И ПОДГОТОВЛЕННЫЕ ДИВЕРСИОННЫЕ ГРУППЫ, СНАРЯЖЕННЫЕ БУТЫЛКАМИ С ЗАЖИГАТЕЛЬНОЙ ЖИДКОСТЬЮ, ГРАНАТАМИ И ПОДРЫВНЫМИ СРЕДСТВАМИ (создается впечатление, что никакого недостатка в упомянутых боевых средствах, боеприпасах и личном составе РККА на ту пору не испытывала. Да и воевать ей следовало вовсе не с немцами, а со своими, ведь именно на них бойцы ориентированы «подготовленные диверсионные группы»... — М. Л.). ЦАМО СССР. Ф. 363. Оп. 5864. Д. 1, л. 27».

И выполняли! Да еще извильяли либерализмом. Но теперь, докладывав 21 ноября военком 63 кавалерийской дивизии батальонный комиссар Гомазков (там же. — С. 212), «в нашей дивизии этого нет. Только за 19 и 20 ноября нами сожжены четыре населенных пункта... лично наблюдал, как эти населенные пункты были охвачены пламенем. С этой целью созданы специальные группы бойцов. В дальнейшем ваши указания будут выполняться с еще большей настойчивостью». А уже штаб армии (5-й) без каких-либо «лирических» отклонений рапортовал 25 ноября о десятках — в списке приведены названия 63-х — населенных пунктов, среди которых 18 было «сожжено войсками полностью», 30 — «сожжено частично», 2 — «разрушено артиллерией», а от остальных «осталось 5-6 домов». Кроме того, «организовано 9 диверсионных групп численностью по 2-3 чел. и отправлено в тыл противника с задачей поджога (ЦАМО СССР. Ф. 326. Оп. 5045. Спр. 1. Л. 62-63)» (там же. — С. 213-214).

[Вспоминая, как в годы красногальстучного детства, впервые увидев фотографию или, возможно, рисунок с трагической сценой казни Зои Космодемьянской, имя которой носил один из пионерских отрядов школы, был удивлен странной надписи на табличке, висевшей на ее груди: «Поджигатель домов». Подумал, что этим фашисты, вероятно, хотели унижить величие подвига отважной партизанки. То, что это может отвечать действительности и что поджигателей ловили и сдавали немцам сами крестьяне, не желая стать погорельцами, даже не приходило в голову...]

Однако даже такая усердность верховодам казалась маловатой, и уже 27 ноября командующий Западного фронта генерал армии Жуков издал еще один — понятно, тоже секретный — приказ за № 01126, в котором, отметив, что кое-где командиры соединений и частей, «лобавляясь «окружения» не принимали никаких мер» относительно выполнения известного приказа Верховного Главнокомандующего, дальше, в частности, требовал (там же. — С. 215): «...б. Одновременно с приспособлением населенного пункта к обороне составлять план и осуществлять подготовительные мероприятия относительно уничтожения путем разрушения или сжигания всех жизненных центров, зданий, запасов продуктов и материалов в случае вынужденного оставления населенного пункта» (то, что неизбежно станет после такой «зачистки» с оставшимися в живых несчастными жителями этих селений, «защитники» вынесли «за скобки»...). А далее — опять идет многочисленное донесения о выполнении тех варварских приказов...

² Впрочем, судя по его структуре (стрелковые полки, батальоны, роты, взводы, кавалерийские дивизионы, артиллерия и тому подобное) и командному — преимущественно кадровые офицеры — составу, как их описывает сам Руднев, видно, что оно никак не подпадает под классическое определение партизанской борьбы, как проявление народной борьбы, которую ведут самостоятельные отряды, не входя в состав регулярных сил. Это, скорее, часть РККА или НКВД, которая выполняет специальные задания командования в отрыве от основных сил; между тем, сам комиссар обычно называет его не партизанским отрядом или соединением таких отрядов, а, как и надлежит воинскому подразделению, «частью».

В ГОСТЯХ У КАЗКИ

Для дорослих зима — це передовсім слизькі вулиці, дискоторт у квартирах, де ледь теплі батареї і така ж сама «гаряча» вода. А для малечі вона є цілою серією зимових свят, а отже, і подарунків, святкових заходів, просто зимових розваг, неможливих без снігу. Ще не поблякли враження від зустрічі зі святим Миколаєм, аж тут і Новий рік завітав до оселі, з ялинкою, святковим столом, найкращими сподіваннями. А ось і Різдво Христове, що вже стало неможливим без колядування. І учасники цього ритуального дійства — теж дітлахи.

Та, на жаль, не всі вони можуть співати, не для всіх однаково гостинно життя розкриває скарбниці своїх радощів. І пом'якшити цю несправедливість намагаються небайдужі дорослі й такі ж самі небайдужі діти. Тож Новорічно-Різдвяне свято, яке відбулося у Республіканському центрі дитячої та юнацької творчості, було насамперед розраховане саме на вихованців Сімферопольської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату, де живуть і навчаються діти із порушенням слуху, що іноді зовсім не здатні і відтворювати звуки, яких не чувають. Але і очі, і розум, і серце, і фантазія у них не uszkodжені. А у «Лісовій казці», що її привезли і показали юні керчани (колективи «Каприз» та «Магія»), ні до чого дослухатися — все таке яскраве, видовищне. І герої тут не потребують коментарів, бо це і зайченята з вушками, хвостиками і морквями в руках, і ялиноньки — всі в зеленому, з ялинкою замість корони, і, звичайно ж, дід Мороз, якого немож-

ливо не впізнати.

Важко уміститися всім маленьким артистам в активній залі РЦДЮТ, для них потрібний справжній театр або ж цирк, куди вони і вирушать після цієї вистави, але де ще вони знайдуть таку вдячну публіку?! Адже тут не треба зайвих слів — хурделиця, вона хурделиця і є, тільки які ж чарівні ці сніжинки, що кружляють сніжно у швидкому танці! У них біло-сріблясті сукні, срібні вишукані корони. А ось і танок змії, бо змія є символом нового року. Що ж поробиш, драконові (він уособлював минулий рік) доводиться таки передавати їй ключа і розлучатися з малечою аж до 2024 року, коли та вже виросте, а можливо, й матиме вищу освіту та хорошу роботу. Але щодо освіти, а особливо щодо престижної роботи для дітей з порушенням слуху, то це є великою вдачею.

Про подальшу перспективу дітлахів розпитує у їхніх провіджати. А це вчителька жестової мови Аліє Мамутова і заступник директора з навчально-виховної роботи Людмила Ішболдіна. Вони переконують: такі діти — дуже хороші працівники, засвоївши ті чи інші операції, вони виконують їх сумлінно і старанно, не відволікаючись, як здорові, на звукові подразники та не розслабляючись з допомогою пустопорожніх

Л. Ішболдіна

розмов. Але це здебільшого є робота швачки, кухаря, та, яку можна виконувати, не контактуючи з людьми. А освіту і трудові навички молодь одержує у спеціалізованіх закладах. І асортимент пропозицій дуже і дуже обмежений.

Але все це — потім. І майбутні проблеми не повинні затмарювати й без того непросте дитинство малечі. Аліє Ніярівна, яка має глухих батьків, і ця проблема невіддільна від її життя, розповідає: — Наші діти розумні, дуже

артистичні, вони люблять танцювати і навіть одержали запрошення на телешоу «Танцюють всі» й успішно там виступили. Заодно оглянули Київ. Все це стало для них справжнім подарунком долі.

Аліє Мамутова працює в цій школі вже 12 років, а її директор Віра Єфімова — понад 20. За словами Людмили Ішболдіної, директор дуже любить своїх вихованців, й інші в інтернаті просто не приживаються. А навчання цих особливих дітлахів відбувається на словесній основі, мімико-жестикулярна мова є лише допоміжною. Тож письмову мову у дітей збережено, і такий контакт для них не є проблемою.

Серед присутніх на виставі були й діти з інших спеціалізованих навчальних закладів. А зі мною поруч на приставних стільцях (бо переповнена зала) сиділа жінка, яка прийшла разом із юними керчанами. Вона не могла стримувати своїх переживань: «Це ж така слизька підлога, діти можуть впасти!», «Вони вже змерзли, коли ж їх випустять танцювати, малеча майже гола і боса!».

І подумалося: є ще люди, які вмюють по-справжньому турбуватися не лише про своїх рідних, а мають сповнене любові серце. Й це, на щастя, не новорічна казка.

І, звичайно ж, до того, аби казка таки ожила, долучилися організатори свята: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту АРК і господарі приміщення. Бо така у них робота, що збігається з покликанням.

Тамара СОЛОВЕЙ

А. Мамутова

ЛЮБОВЕ ВОЛОДИМИРІВНО, З ЮВІЛЕЄМ!

Сердечно вітаємо директора школи і вчительку української мови і літератури Л. В. БАЛАШОВУ з ювілеєм!

Ерудована, компетентна, розумна, завжди готова прийти на допомогу своїм вихованцям, яких вона завжди вислухає, обов'язково допоможе, якщо треба — заспокоїть, підніме настрій.

Виняткова працездатність, професіоналізм, прагнення йти у ногу з часом — все це вона, скромна, яка багато років крокує педагогічною нивою.

Ладірна, рідненька, добра і проста, Наша дороженька, наша золота. Хоч роки минають, як чиста вода, Для нас ви, рідненька, завжди молода. Здоров'я міцного, щастя без краю, Ми зичим без ліку довгого-довгого віку!

Колектив учителів і учнів 5-А класу СШ № 26 м. Сімферополь

«КРИМЧАНОЧКА»

Упродовж 2013 року в «Кримській світлиці» проходив конкурс духовної краси «Кримчаночка» на кращі фотороботи про кращу половину людства!

У конкурсі можуть взяти участь представниці прекрасної статі з усієї України (а раптом «Світлиця» допоможе дівчатам знайти собі парубків у Криму і справді стати кримчаночками?). Надсилайте нам ваші фотознімки з короткими розповідями про себе, а також творчі доробки, які підкреслюють вашу духовну красу (вірші, пісні, малюнки, вишивки тощо). Найвдаліші роботи будуть відзначені спеціальними призами, а серед десяти кращих красунь, яких визначать самі читачі, наприкінці року буде проведено очний турнір на звання «Кримчаночка-2013». Голосувати за претендентку можна за допомогою SMS на номер (099) 966-66-50; e-mail: kr_svit@meta.ua або листами на адресу редакції з поміткою «Кримчаночка» на конверті.

Просто зачарувала присутніх на святкуванні 20-річчя «Кримської світлиці» студентка Кримського інженерно-педагогічного університету Еміне Мустафаєва, яка виконала пісню Олександра Білаша «Два кольори». Еміне — лауреат та переможець численних пісенних конкурсів в Україні, Росії та Туреччині, дипломант республіканського фестивалю культур народів Криму «Золота коліска». Душевно, натхненно, щемливо звучить її голос зі сцени — бо співає Еміне душою!

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com